

# ԽԱԶԻՄՈՒԹ ԽԱՆԱ

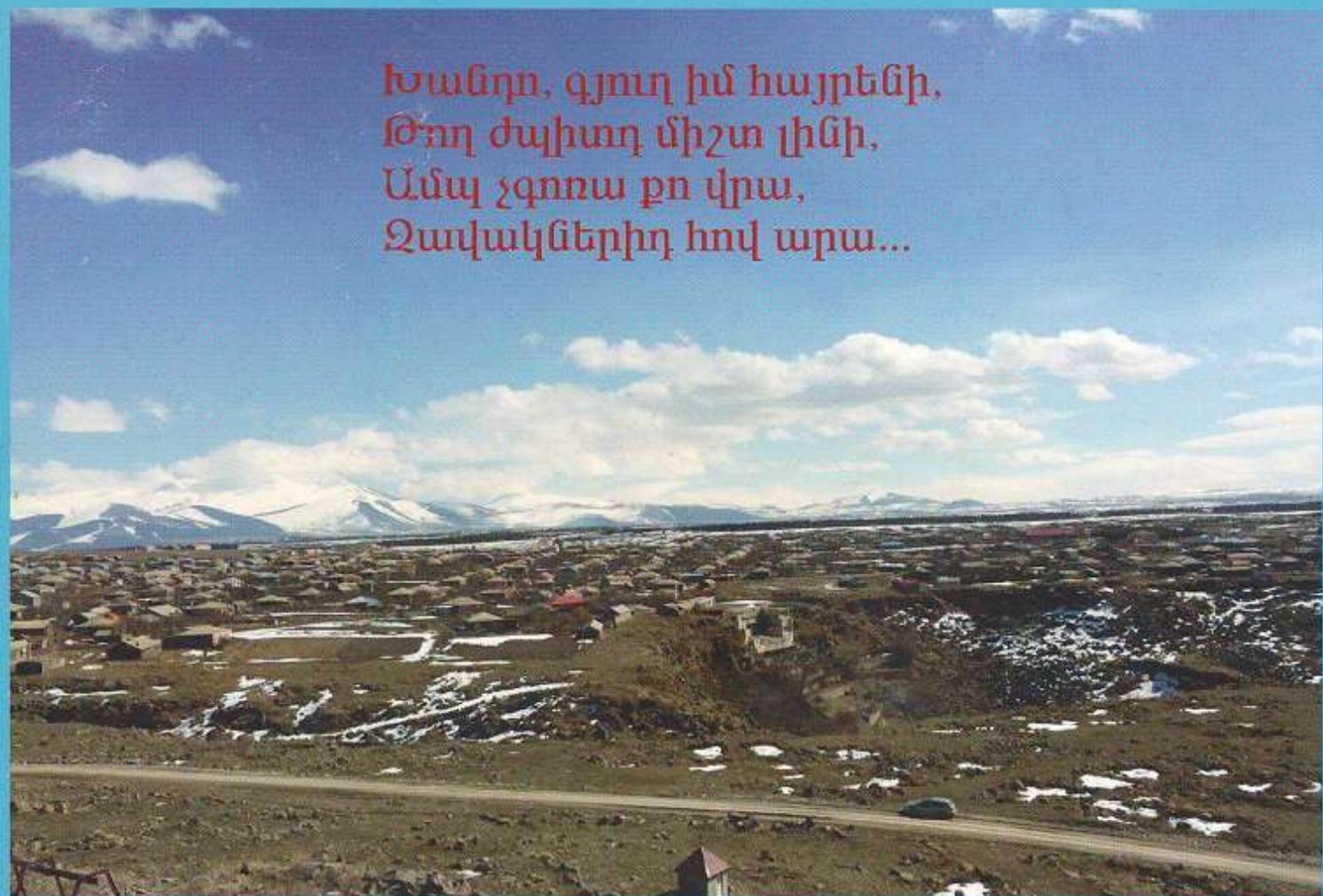
ՄԵՐ ՀԱՆՈՂԵԱՐ ՀԻՆԴ ԳՐԱՐԵԿԱՆ Է

Խանողից պոկված ես փոքրիկ ծվեն,  
Խանոն իմ տունն է ու ինձ ապավեն...

Չորի պոնկին փոված մի գյուղ ես,  
Ուր էլ որ գնամ՝ հոգուս խորքում ես ,  
Խանդո հայրենի, իմ սրտի կանչն ես,  
Ամեն խանդոցու հոգու կարկաչն ես...



Խանդո, գյուղ իմ հայրենի,  
Ծող ժայռադ միշտ լինի,  
Ամա՞ չգոռա քո վրա,  
Չափակներիդ հով արա...



# ՄԵՐ ՀԱՆԴԵՒՐ ՀԻՆՇ ԳԹԱՐԵԼԿԱՆ Է ՆԵՐԱՊԵՎՈՅՑ ՀԱՅԱՍՏ

Հինգ տարի է անցել այն օրից, երբ հայաստանաբնակ խանդոցիների «Կարոտ» հայրենակցական միությունը լույս ընծայեց «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսի առաջին համարը։ Նախաձեռնությունը շատ լուրջ էր, և գործը գլուխ բերելու համար պահանջվում էին մեծ ջանքեր։ Իզուր չէ, որ շատերը թերահավատորեն էին նայում այս ամենին։ Աշխատանքը դժվարին էր նաև նրա համար, որ մինչ այդ Խանդոյի ու խանդոցիների մասին տպագրված շատ քիչ բան կար։ Մեզ մնում էր պրադտել մեր տարեց համագյուղացիների հիշողությունները, որոնց շարքերը գնալով ավելի ու ավելի են նոսրանում։ Անզեն աշքով էլ այսօր նկատելի է այն մեծածավալ աշխատանքը, որի արդյունքում անդառնալի կորստից փրկեցինք Խանդոյին ու խանդոցուն վերաբերվող բազմաթիվ նյութեր։

Համարից համար, գուցեև աննկատ, ամրողանում է Խանդոյի տարեգրությունը։ «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսը յուրօրինակ կապող օղակ դարձավ Խանդոյի հնի ու նորի, ինչպես նաև զյուղում և զյուղից դուրս ապրող խանդոցիների միջև։

Ուրախալի է, որ մեր հանդեսը համարից համար ավելի սիրվեց մեր համագյուղացիների կողմից։ «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսը բարձր գնահատականի արժանացավ նաև մի շարք մտավորականների կողմից, ովքեր ծնունդով խանդոցի չեն։ Հանդեսի տպագրությունը մեծ աշխուժություն և ոգևորություն առաջացրեց խանդոցիների մեջ։ Մարդիկ սկսեցին պրադտել իրենց հիշողություններն ու մոռացության մատնված ալբոմներում փնտրել հին ու հետաքրքիր լուսանկարներ։ Սիրելի՝ խանդոցիներ, մենք միշտ ել կարևորել և առաջնահերթ տեղ ենք հատկացրել ձեր կողմից ուղարկված նամակներին, թղթակցություններին ու լուսանկարներին։ Հիշե՛ք, որ Խանդոյին ու խանդոցուն վերաբերվող ամեն մի մանրուք կարևոր է մեզ համար։ «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսի խմբագրական կազմը անշահախնդրորեն ամեն ինչ անում է, որ ավելի ու ավելի հետաքրքիր դառնա մեր հանդեսը։ Եթե մեր կողմից թույլ են տրվել վրիպակներ, ապա հայցում ենք ձեր ներողամտությունը։

Հարկ եմ համարում մեկ անգամ ևս դիմել մեր այն համագյուղացիներին, ովքեր, ոչ մի բանով չաջակցելով հանդեսի



տպագրությանը, անտեղի այս կամ այն կերպ փորձում են քննադատական խոսքեր հղել հանդեսի խմբագրական կազմի հասցեին։ Հարգելինե՛ր, մենք չունենք հաստիքով աշխատողներ։ Ուստի տպագրում ենք այն, ինչ հասցնում ենք։ Եթե ուզում եք, որ տպագրենք Ձեր կամ ձեր մերձավորների մասին, ապա բարի եղեք ինքներդ գրել և ներկայացնել մեզ։ Նյութերի տպագրության հարցում մենք աշխատում ենք լինել անկողմնակալ, ամեն ինչ տպագրում ենք հերթով և ըստ կարևորության։ Այնպէս որ այսուհետև մի կողմ թողեք ձեր բամբասանք հիշեցնող քննադատությունները և փորձեք ինչ-որ կերպ աջակցել հանդեսի տպագրությանը։ Եթե չեք ել կարող, գոնե մի խանգարեք։

«Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսի հինգ համարներում մենք ամբողջացրինք «Խանդոյի կոլտնտեսության նախագահները», «Խանդոյի զյուղավայրեր» և «Խանդոյի դպրոցի տնօրենները» խորագրերը։ Դա նշանակում է, որ վեցերորդ համարից սկսած մենք կունենանք նոր խորագրեր, որոնցում կպատմենք այլ բնագավառներում աշխատող մեր համագյուղացիների մասին։ Սիրելի՝ խանդոցիներ, մեր հանդեսի էջերում անընդհատ տպագրում ենք խանդոցիների հեռախոսահամարներն ու հասցեները։ Օգնեք մեզ ամբողջացնել այն։ Մեր նպատակն է մոտ ապագայում հավաքել և առանձին տպագրել բոլոր խանդոցիների (անկախ բնակության վայրից) հեռախոսահամարների և հասցեների տեղեկագիրը։

Ավելորդ չենք համարում մեկ անգամ ևս շնորհակալություն հայտնել մեր այն համագյուղացիներին, որոնց ֆինանսական աջակցությամբ լուս ընծայվեցին «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսի հինգ համարները։ Լավ կլինի, որ նրանց օրինակին հետեւեն մեր մյուս գործարարները՝ հավատացած լինելով, որ ուղարկված գումարը ծախսվում է միմիայն տպագրական ծախսերի վրա։ Գովելի է նաև այն փաստը, որ գնալով ավելանում է մեր հանդեսին թղթակցողների թիվը։ Սիրելի՝ խանդոցիներ, այս հարցում եղեք ավելի անկաշկանդ ու համարձակ։ Ինձ զարմացնում է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցի նախկին ու ներկա ուսուցիչների քար անտարբերությունը։ Մի՞թե ձեզնից ոչ մեկը ասելիք չունի, սիրելի՝ ուսուցիչներ։ Չե՞ որ դպրոցի դերը միշտ էլ առանձնահատուկ է եղել նման հարցերում։

Չուսանք, որ ամեն ինչ լավ կդասավորվի, և առաջիկա տարիներին ևս «Խաչկավանք-Խանդո» հանդեսը կլինի մեր անբաժան ուղեկիցր...  
Միասկ Թորոսյան

## Հայաց Առակղջույց

Ամեն անգամ անհամբեր սպասում եմ, թե երբ պիտի լույս տեսնի <<Կարոտ>> հայրենակցական միության <<Խաչկավանք-Խանդո>> հանդեսի հերթական համարը: Մեծ երախտագիտությամբ պետք է ասեմ, որ մեր հայրենակիցների կատարած աշխատանքը շատ բարձր է զնահատվում ցանկացած խանդոցու կողմից, անկախ նրանից, թե որտեղ է նա ապրում: Մի գյուղի պատմություն, մի գողտրիկ աշխարհի պատմություն, որը միմիայն մերն է, մեր անցյալը, ներկան ու ապագան... Ինք ապրում եմ Սուկվայում, բայց իմ սրտի և հոգու, իմ հուշերի և հույզերի թելերով ու արյան կանչով միշտ Խանդոյի հետ եմ: Իմ կարծիքով, <<Խաչկավանք-Խանդո>> հանդեսի ցանկացած համար ավելի ու ավելի մեծ հետարքրություն է առաջացնում հատկապես օտար ափերում ապրող մեր խանդոցի երիտասարդների շրջանում, որովհետև նրանք լինելով մեր հույսի ապագան՝ պետք է լավ տեղեկացված լինեն իրենց արմատների մասին, իրենց ծնողների ծննդավայրի մասին: Հանդեսի ցանկացած համար մեզ տալիս է գիտելիքներ մեր հայրենի գյուղի, նրա չնաշխարհիկ բնության, պատմության, կրոնի ու մշակույթի, կենցաղի ու սովորույթների մասին: Պետք է հնարավորինս շատ գրենք և ունենանք հպարտության մեծ զգացում և մշտական պարտք մեր հարազատ գյուղի ու ժողովրդի հանդեպ: <<Հպարտ ենք, որ խանդոցի եք>> խորագիրը հպարտությամբ է լցնում մեր հոգիները: Մենք միշտ պետք է հպարտ լինենք մեր անցյալով, մեր ներկա ապրելակերպով և նույն տրամաբանությամբ ել քայլելու ենք դեպի ապագա:

Սիրելի աշխարհասփյուռ խանդոցիներ, եկեք նախ և առաջ լինենք գաղափարապես միասնական: Ինչպես ասել է Գարեգին Նժդեհը՝ <<Մեր ուժը, մեր միասնության մեջ է>>: Մեր կապերը և հարաբերությունները պետք է միշտ ամուր պահենք, օգնենք ու սատարենք մեր հայրենի գյուղին՝ Խանդոյին:

Սեղրակ Սելիքյան

# ՄԵՐ ԳՅԱ-ՂԵ ՊԱՆԱՌԵՐ

## ԶՈՒՆԱԶՅԱՆՆԵՐ

Հստ մեզ հասած տեղեկությունների Զունազյանները եղել են Խաչկավանք գյուղի մեծաթիվ տոհմերից մեկը: 1830թ-ի գաղթի հետևանքով տոհմի անդաններից երեքը՝ Գաբրիելը, Մաթոսը և Պետրոսը իրենց ընտանիքներով, համայուղացիների մի մասի հետ, հանգրվան են գտել Խանդո գյուղում: Նրանք իրենց տները կառուցել են իրար կողք կողքի: Ժամանակի ընթացքում Գաբրիելի սերնդին անվանել են Գաբրելենք, Մաթոսինք՝ Մաթոսենք, Պետրոսինք՝ Զունազոնք:

### Գաբրիելենք

Զունազյանների այս ճյուղը, որի նախահայրը եղել է Գաբրիելը, գյուղի նշանավոր տոհմերից է: Տոհմի մարդիկ աչքի են ընկել իրենց մտավոր ընդունակություններով և աշխատասիրությամբ:

1900-ական թվականներին Գաբրիելենք պատկանել են գյուղի մեծահարուստների թվին, ունեցել են իրենց ջրաղացը, մեծ քանակությամբ մեծ և փոքր եղջերավոր անասուններ (այդ իսկ պատճառով աշխատողներ են ունեցել), միաժամանակ զբաղվել են մեղվարուծությամբ: Գաբրիելի ավագ որդին՝ Ստեփանը (Տեփան աղան) 40-տարով գնում է <<Կճանլու ոշլայի>> ամբողջ տարածքը, այդ իսկ պատճառով պետությունը նրան հրացան է նվիրում, որը հետագայում ճակատագրական է դառնում այս գերդաստանի համար:



ՏԵՓԱՆ ԱՂԱ

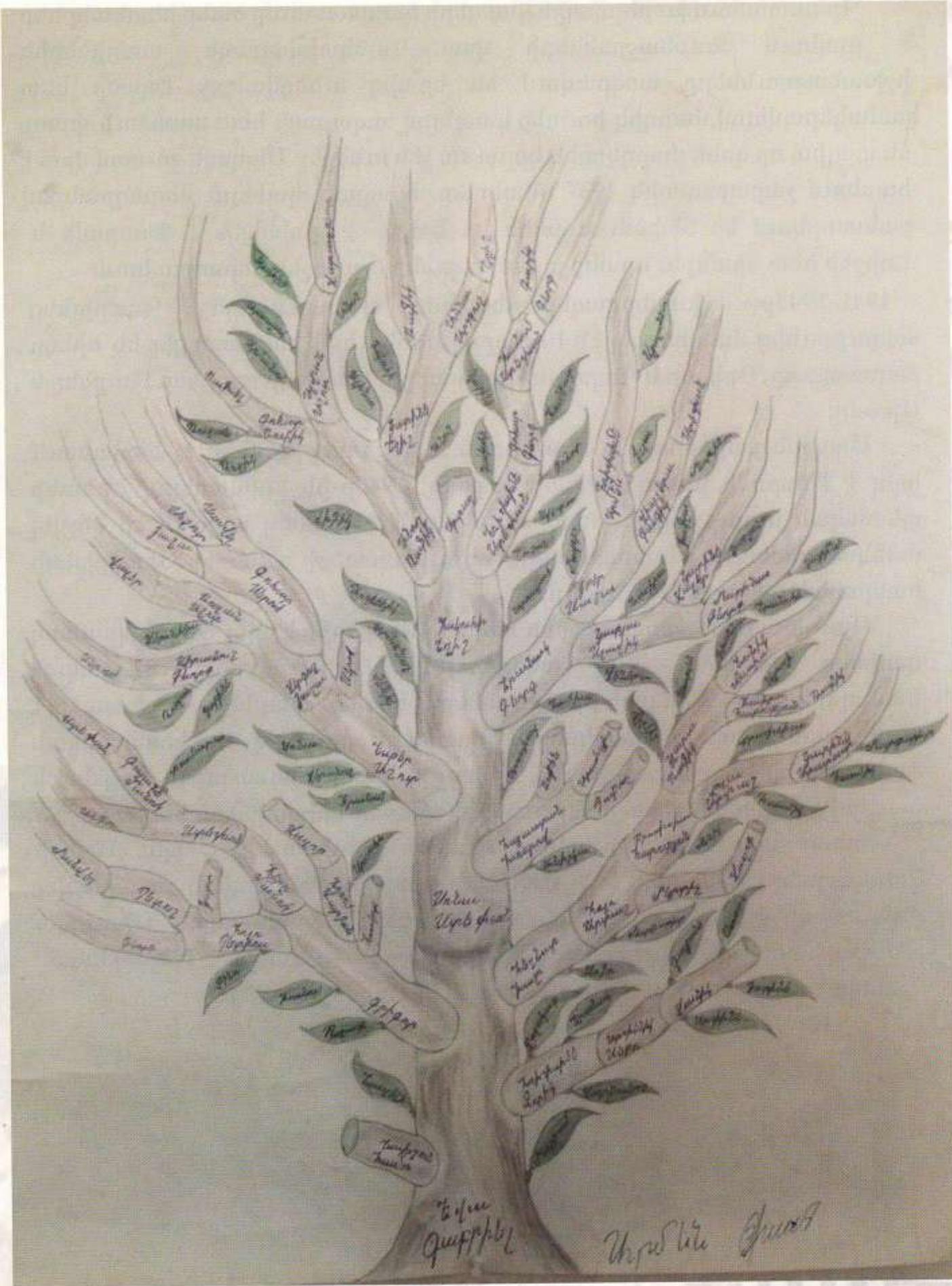
Վրաստանում խորհրդային կարգերի հաստատումը ծանր հետևանքներ է թողնում Զուռնաջանների վրա: Կոլեկտիվացման տարիներին իշխանությունները առզրավում են նրանց ունեցվածքը: Եղածի հետ համակերպվելով, մարդիկ հույսեր կապելով ապագայի հետ, աստծուն փառք են տալիս, որ զոնե մարդկային կորուստ չեն ունեցել: Սակայն շուտով վրա է հասնում շարաբաստիկ 1937 թվականը, իրացան պահելու մեղադրանքով բանտարկում են Տեփան աղային՝ իր երկու որդիների՝ Խոսրովի և Եղիշեի հետ միասին: Նրանք այլևս հայրենի օջախ չեն վերադառնում:

1941-1945թթ. խորհրդագերմանական պատերազմին Գարբելենց ազգությունից մասնակցել են 10 մարդ, զոհվել կամ անհետացել են իինզը՝ Հարությունը, Գրիգոր և Վարդան եղբայրները, Խոսրովի որդիներ Ռուբենը և Արամը:

Առաջին բարձրագույն կրթություն ստացողներից մեկն էլ Խանդոյում եղել է Խոսրովի ավագ որդին՝ Ռուբենը: 1940թ-ին ավարտելով Երևանի պետական ուսուցչական ինստիտուտը (այն ժամանակ այդպես էր կոչվել մանկավարժական ինստիտուտը), նա աշխատանքի է անցել Ախալցխայի հայկական դպրոցներից մեկում:

Գյուղի մտավորականության հայտնի դեմքերից է եղել Սեղրակի միակ զավակը՝ Վանիկը: Նա ավարտելով Դոնի-Ռոստովի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը, երկար տարիներ աշխատել է Նովչերկասկի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում, եղել է մեխանիկական ֆակուլտետի դեկանի տեղակալ, գիտությունների թեկնածու է, դոցենտ և բազմաթիվ գիտական աշխատությունների ու հոդվածների հեղինակ:

Տոհմի պանծալի դուստրը՝ ճանաչված կրթվորուհի Ժենյա Աշոտի Զուռնաջանը (Պապոյան) եղել է ԽՍՀՄ Գերազույն Խորհրդի պատգամավոր, Վրաստանի կոմկուսի անդամ, արժանացել է Խորհրդային Սիության <<Սոցալիստական աշխատանքի հերոս>>-ի կոչմանը: Թերևս նման պատվի և ճանաչման ոչ մի խանդոցու չի վիճակվել հասնել:



# Տնհմի սերունդները 1830-2016թթ.

Տնհմի նահապետի՝ Գաբրիելի ընտանիքում են ծնվել Ստեփան (Տեփան աղան) ու Զորիկը, Համոն, Գրիգորն ու Խաչատուրը (Խաչո):

## 1.Ստեփան (Տեփան աղա)

Ստեփանը ունեցել է չորս տղա՝ 1.Խոսրովը, 2.Եղիշեն (Եղիշ), 3.Աշոտը 4.Գևորգը (Գերգի) և երկու աղջիկ՝ Արուսյակն (Արուս) ու Արմանուշը:

1(1) Խոսրովը ունեցել է երեք որդի՝ Ռուբենը, Արամը, Գափոն և մեկ աղջիկ՝ Անիշկան: Ռուբենը և Արամը պատերազմից չեն վերադարձել, Գափոն վաղամեռիկ է:

1(2) Եղիշեն ունեցել է երկու տղա՝ Ստեփանն ու Ռաֆիկը, երկու աղջիկ՝ Արուսյակն ու Արփենիկը:

Ստեփանը ունի մեկ տղա՝ Գևորգը (Սարգիս) և չորս աղջիկ՝ Շուշանիկը, Սվետլանան, Արևիանը (Գոհարը) և Իսկուսին:

Գևորգն ունի մեկ որդի՝ Ստեփանը և երկու աղջիկ Հոփիսիմեն (Կարինե) և Համեստուիին:

Ստեփանը ունի երկու տղա՝ Գևորգը և Գարիկը:

Ռաֆիկը ունի երեք տղա՝ Եղիշեն, Աշոտը, Ռուբիկը և մեկ աղջիկ՝ Լիդան:

Եղիշեն ունի երկու տղա՝ Արտյուշն ու Ռաֆիկը, երեք դուստր՝ Անուշիկը, Իսկուսին և Ալինան:

Արտյուշը ունի մեկ տղա՝ Եղիշեն:

Աշոտը ունի մեկ տղա՝ Վարագդատը և չորս աղջիկ՝ Արմանուշը, Անուշիկը, Արմենուիին և Արուսյակը:

Ռուբիկը ունի մեկ տղա՝ Ռաֆայելը և երկու աղջիկ՝ Ռուզանը և Ռոզան:

1(3) Աշոտը ունեցել է մեկ տղա՝ Յաշան և չորս աղջիկ՝ Վերանուշը, Հրանուշը, Ժենյան և Սոնան:

Յաշան ունի երեք տղա՝ Սերյոժան, Աշոտը ու Գևորգը:

Սերյոժան ունի երեք տղա՝ Յաշան, Սամվելը ու Աշոտը:



Աշոտը ունի մեկ տղա՝ Վալերը և մեկ աղջիկ՝ Վերոնիկան:

Գևորգը ունի մեկ տղա Սերյոժան և երկու աղջիկ՝ Կարինեն և Ռուզաննան:

1(4) Գևորգը (Գերգի) ունի երկու տղա՝ Սաշան և Սերգոն (Սլավիկը) և մեկ աղջիկ՝ Նայյան:

Սաշան ունի երկու տղա՝ Գագիկն ու Արմենը և մեկ աղջիկ՝ Մարինան:

Գագիկն ունի մեկ տղա՝ Ստեփանը և մեկ աղջիկ՝ Մարինան:

Արմենը ունի երկու աղջիկ՝ Էլյան և Սյուզին:

Սերգոն ունի երկու տղա՝ Գևորգն ու Վալերը և երկու աղջիկ՝ Վեներան և Նաիրան:

Գևորգը ունի երկու աղջիկ՝ Երանուհին և Կարինեն:

Վալերը ունի երկու աղջիկ՝ Կատյան և Կամիլան:

## 2. Զորիկ

Զորիկը ունեցել է մեկ տղա՝ Սեդրակը (Սեթո) և երեք աղջիկ՝ Վարդանուշը, Երանակը և Շողիկը:

Սեդրակը ունեցել է մեկ տղա՝ Վանիկը:

Վանիկը ունի չորս աղջիկ՝ Արփինեն, Կարինեն, Գայանեն և Սուսաննան :

## 3.Համn

Համոն սերունդ չի ունեցել:

## 4. Գրիգոր

Գրիգորը ունեցել է չորս տղա՝ 1.Պետրոսը, 2.Մանուկը, 3.Հակոբը, 4.Վարդանը:

4(1). Պետրոսը ունեցել է երեք տղա՝ Գևորգը, Կարոն, Պետուշը և մեկ աղջիկ՝ Զինոն:

Պետուշը ունեցել է մեկ տղա՝ Մանվելը: Պետրոսի սերնդի մասին ուրիշ տեղեկություններ չկան:

4(2). Մանուկը ունեցել է մեկ տղա՝ Ստեփանը և մեկ աղջիկ՝ Ալլան:

Ստեփանը ունեցել է երկու տղա՝ Մանուկը, Անդրանիկը և մեկ աղջիկ՝ Իզոլդան:

Մանուկը ունի մեկ տղա՝ Ստեփանը և մեկ աղջիկ՝ Թամարան:

Անդրանիկը ունի մեկ աղջիկ՝ Իրինան:

4(3). Հակոբը սերունդ չի ունեցել:

4(4). Վարդանը ունի մեկ տղա՝ Վոլոյյան և մեկ աղջիկ՝ Սրբուհին:

Վոլոյյայի սերնդի մասին տեղեկություն չկա:

## 5. Խաչատուր (Խաչն)

Խաչատուրը ունեցել է մեկ տղա՝ Արտաշը և մեկ աղջիկ՝ Սոֆոն:

Արտաշեսը ունեցել է մեկ տղա Հարությունը և մեկ աղջիկ՝ Մարգարիտը:

Հարությունը ունեցել է երկու տղա՝ Ռաֆիկը, Արտաշը և մեկ աղջիկ՝ Ժենյան (Ժենիկ):

Ռաֆիկը ունի երկու տղա՝ Հարությունը, Մասիսը և երկու աղջիկ՝ Բրաքյան (Քիշմիշ) և Սաթենիկը:

Հարությունը ունի մեկ տղա՝ Ռաֆիկը և մեկ աղջիկ՝ Սյուզաննան:

Մասիսը ունի մեկ աղջիկ՝ Դիանան:

Արտաշը ունի մեկ տղա՝ Արարատը և երկու աղջիկ՝ Բրաքյան ու Հասմիկը:

Արարատը ունի երեք աղջիկ՝ Մարգարիտը, Հասմիկը և Լիանան:

Գևորգ Զուռնաջյան

# Դարձարյաններ (Քողոյնէն)

1830 թվականին Երզրուսի Խաչկավանք գյուղից գաղթած և Խանդրում վերաբնակվածների թվում է եղել նաև մեր ազգի նահապետը՝ Քորոն, որի սերնդին, ի պատիվ իրեն, մինչև օրս էլ անվանում են Քորոյենք:

Քորոն ունեցել է երեք տղա՝ Հարութը, Սերոն և Գալուստը, և երեք աղջիկ՝ Լութոն (ամուսնացել է Դադեշ գյուղում), Տուխիկը (հարս է գնացել Հրամանենց տուն) և Մարգանը (ամուսնացել է Խոսափիա գյուղում):

## 1) ՀԱՐՈՒԹ

Ունեցել է երեք տղա՝ Ցոլակը, Սամսոնը, Եփրանտը և հինգ աղջիկ՝ Աշխենը (ամուսնացել է Մաջաղիա գյուղում), Վարսիկը (ամուսնացել է Եղոյան Ներսեսի հետ), Փառանձեմը (ամուսնացել է Զուռնաջյան Եղիշի հետ), Արփիկը (հարս է գնացել Եղոյանների տուն) և Պայծառը (ամուսնացել է Մանավյան Մանուկի հետ):

ա) Ցոլակը ամուսնացել է Եղոյենց Մարկոսի աղջկա՝ Արփենիկի հետ: Նրանք ունեցել են չորս տղա՝ Գալուստը, Անդրանիկը, Սերոն, Լուկաշենը և երկու աղջիկ՝ Ամալյան (ամուսնացել է Սպերցյան Կամոյի հետ) և Մարգուշը (ամուսնացել է Սահարյան Արտուշի հետ):

Գալուստը զոհվել է Հայրենական մեծ պատերազմում:

Անդրանիկը ամուսնացել է Մելիքյան Կարոյի աղջկա՝ Կատյայի հետ: Նրանք ունեցել են երկու տղա՝ Հարությունը և Գալուստը, երկու աղջիկ՝ Անահիտը և Արփենիկը:

Հարությունը ունի չորս աղջիկ՝ Սուսաննան, Ռուզաննան, Ախյան և Սվետլաննան:

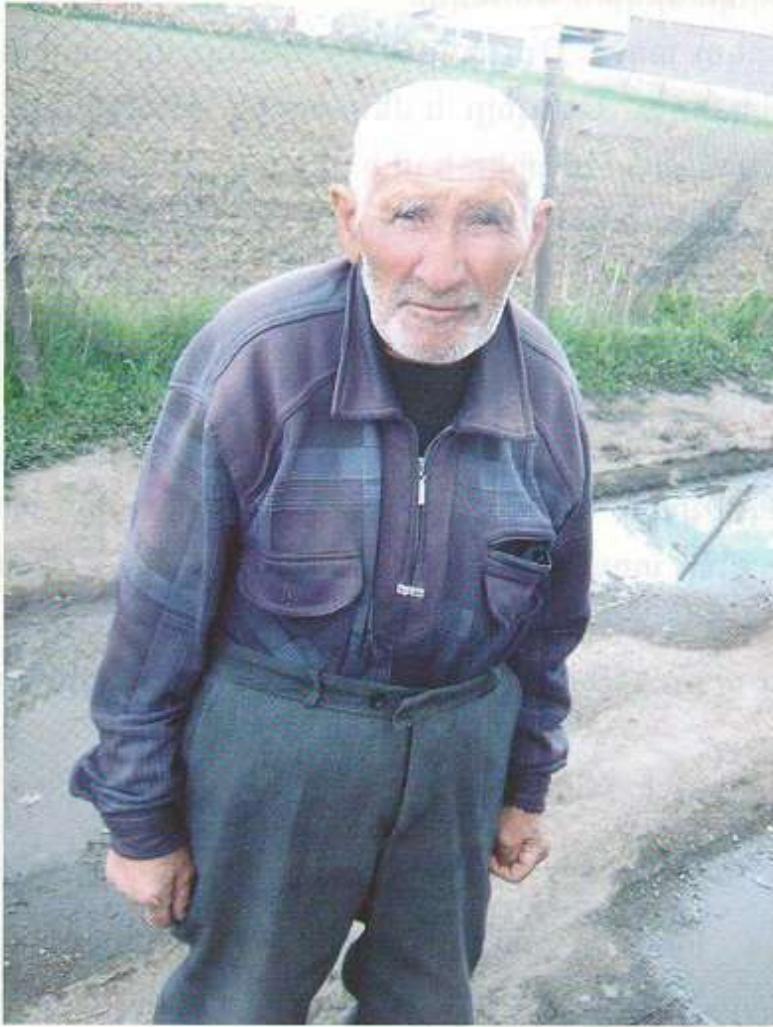
Գալուստը ունի մեկ տղա՝ Անդրանիկը, և երեք աղջիկ՝ Կարինեն, Էլյան և Նարինեն:

Սերոն ամուսնացել է Լենայի (Արուլից) հետ: Նրանք ունեն մեկ տղա՝

Ցոլակը և երկու աղջիկ՝ Ռուզանը և Ամալյան:

Ցոլակը ունի մեկ տղա՝ Սերգեյը և մեկ աղջիկ՝ Լենան:

Լուկաշենը ամուսնացել է Իգիթիսանյան Միրուշի հետ: Նրանք ունեցել են երեք աղջիկ՝ Զինան, Արփենիկը և Սիլվան:



բ) Սամսոնը ամուսնացել է Գրիգորյան Ազգուշի հետ: Նրանք ունեցել են չորս տղա՝ Վարազը, Մամիկոնը, Համլետը և Միշիկը (Մըստոն), երեք աղջիկ՝ Լյուբան, Ֆենիկը և Զոյան:

Վարազը ունի մեկ տղա՝ Մանուկը և երեք աղջիկ՝ Մարիետան, Մարինան և Էլմիրան:

Մանուկը ունի մեկ տղա՝ Սամվելը և երկու աղջիկ՝ Թեհմինեն և Հերիքնազը:

Մամիկոնը ունի մեկ աղջիկ՝ Կալեփսին:

Համլետը ունի երեք տղա՝ Մասիսը, Մասոնը (վաղամեռիկ) և Ոսկանը:

Մասիսը ունի մեկ աղջիկ՝ Էլեոնորան:

Ոսկանը ունի մեկ տղա՝ Մասոնը:

Միշիկը ունի մեկ տղա՝ Արթուրը և երկու աղջիկ՝ Ազգանուշը և Հասմիկը:

Արթուրը ունի մեկ տղա՝ Դանիելը:

գ) Եփրանոսը ամուսնացել է Մարգարիտի (Սուխումիից) հետ: Նրանք ունեցել են հինգ տղա՝ Ժորժիկը, Սերոժը, Աշոտը, Սարգիսը և Քորոն, երկու աղջիկ՝ Արփենիկը և Գոհարը:

Ժորժիկը ունի երկու տղա՝ Ռուբիկը և Մխիթարը, մեկ աղջիկ՝ Անժիկը:

Ռուբիկը ունի մեկ տղա՝ Սերգեյը և մեկ աղջիկ՝ Մարգուշը:

Սերգեյը ունի մեկ տղա՝ Ռուբիկը և մեկ աղջիկ՝ Կարինեն:

Մխիթարը ունի մեկ տղա՝ Ժորժիկը և երկու աղջիկ՝ Սիրանուշը և Ռուզաննան:

Սերոժը ունի մեկ տղա՝ Եփրանոսը, և երկու աղջիկ՝ Քնարը և Իրինան:

Եփրանոսը ունի երեք տղա:

Աշոտը ունի մեկ տղա՝ Սերգոն և մեկ աղջիկ՝ Զամիրան:

Սերգոն ունի երկու տղա՝ Աշոտը և Արթուրը, մեկ աղջիկ՝ Զուլիկետան:

Սարգիսը ունի մեկ տղա՝ Սայաթը, երկու աղջիկ՝ Մարգարիտը և Լյուդմիլան:

Քորոն ունի մեկ տղա՝ Սերգեյը և երեք աղջիկ՝ Սվետլանան, Նատաշան, Քրիստինեն:

Սերգեյը ունի մեկ տղա՝ Գեորգին:

## 2) Սերո

Ունեցել է մեկ տղա՝ Անդրանիկը (18 տարեկանում մահացել է կարմրուկից) և երկու աղջիկ՝ Նվարդը (ամուսնացել է Թորոսյան Գևորգի հետ) և Ֆլորան (ամուսնացել է Սահարյան Սերգեյի հետ)

## 3) Գալուստ

Նա ժառանգ չի ունեցել:

Հավաքեց և գրի առավ՝  
Արփենիկ Շուրգարյանը

# ԽԱՆԴՈՒ ԿՈՂԱՐՉՈՒԹՅԱՆ ԱԽԽԱԳԱՀԱԵՐԸ

## Թ-ԱՐԱՎԻՍՏԱՆ ԵՐԱՆԱԿ ՄԵԽԱԿԻ



Ծնվել է 1938 թվականին Թորոսյան Միսակի և Փեփիկի բազմանդամ ընտանիքում: Աթանասը սկզբնական կրթություն ստացել է Խանդոյի ութամյա դպրոցում, իսկ միջնակարգ դպրոցն ավարտել է Ալաստան գյուղում:

Աթանաս Թորոսյանը իր ողջ կյանքում ապրել ու աշխատել է հայրենի Խանդո գյուղում՝ փորձելով իր լուման ներդնել հայրենի ծննդավայրի բարեկեցության համար:

1959-1970 թվականներին նա աշխատել է հարազատ գյուղի կոլտնտեսությունում որպես դաշտավարական բրիգադայի բրիգադավար:

1961-1967 թթ. Աթանասը սովորել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտի անասնաբուժության ֆակուլտետի հեռակա բաժինը և ստացել է գիտական անասնաբույժի որակավորում: 1969 թվականին Աթանասը Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտի կողմից հրավեր է ստանում մասնակցել մեկամյա դասընթացներին: Այն գերազանց առաջադիմությամբ ավարտելով՝ ստանում է տնտեսագետի մասնագիտություն:

1970-1975 թթ., 1982-1988 թթ. և 1993-1998 թթ. Աթանաս Թորոսյանը աշխատել է Խանդոյի կոլտնտեսության գլխավոր անասնաբույժ: Հաշվի առնելով նրա ունակությունները, աշխատանքային փորձն ու համագյուղացիների կողմից հարգված լինելը՝ 1975 թվականից սկսած Ախալքալաքի շրջանային դեկավարությունը մի քանի անգամ առաջարկել է Աթանաս Թորոսյանին ստանձնել Խանդոյի կոլվարչության նախագահի պաշտոնը: Սակայն վերջինս համեստորեն հրաժարվել է այդ բարձր պաշտոնից:

1976-1982 թթ. Աթանասը եղել է Խանդոյի կոլտնտեսության կուսկոմի քարտուղարը:

1988 թվականին, Խանդոյի կոլվարչության նախագահ Մարեսու Սահարյանին Ախալքալաքի շրջանային ազրուարդունաբերական միավորման նախագահ նշանակելու պատճառով, Խանդոյում կոլվարչության նոր նախագահ ընտրելու խնդիր առաջացավ: Գյուղի տարեցներն ու ակտիվ աշխատողները ծանրութեթև արեցին, հանգամանորեն վերլուծեցին ամեն ինչ, մտաբերեցին մի քանիսին և ի վերջո կանգ առան Աթանաս Թորոսյանի թեկնածության վրա: Բոլորը գիտեին, որ անասնապահական ֆերմայի բարձր ցուցանիշների ապահովման գործում մեծ ավանդ ունի բարձրագույն կրթությամբ երիտասարդ մասնագետը: Բացի լավ և գործիմաց աշխատող լինելուց՝ Աթանասը նաև լավ խորիրդատու էր, մարդասեր էր ու մարդամոտ, միևնույն ժամանակ՝ պահանջկոտ: Այս ամենը հաշվի առնելով՝ Աթանաս Թորոսյանին ընտրեցին Խանդոյի կոլվարչության նախագահ, որտեղ նա պաշտոնավարեց մինչև 1993 թվականի ապրիլ ամիսը: Նրա ղեկավարման տարիներին Խանդոյի կոլտնտեսությունը մեծ վերելք ապրեց:

Դաշտավարության ու անասնապահության ոլորտում բարձր ցուցանիշներ ապահովելուն զուգընթաց՝ գյուղում բացվեցին բազալտ քարի վերամշակման բազմաթիվ գործարաններ, որոնցում սկսեցին աշխատել մեծ թվով խանդոցիներ: Գյուղում աշխատատեղերի բավարար լինելն էր պատճառը, որ այդ տարիներին շատ քշերն էին բռնում խոպանի ճանապարհը: Խանդոն օր օրի ծաղկում էր: Էապես բարելավվում էր խանդոցիների ապրելակերպը: Մարդիկ իրենց ապրուստի միջոցները վաստակում էին հայրենի գյուղում աշխատելով: Այդ տարիներին Խանդոյում հիմնվեց նաև ասֆալտի գործարան, որի շնորհիվ ասֆալտապատվեց գյուղամիջյան կենտրոնական ճանապարհի մի մասը: Թվում էր, թե մի քանի տարի անց վերջնականապես խանդոցիների համար պատմություն կդառնա խոպան հասկացությունը, և կունենանք ավելի բարեկարգ ու ընդարձակ գյուղ... Ցավոք, այդ ամենը կարճ տևեց:

ԽՍՀՄ-ի փլուզման հետևանքով փակվեցին քարի վերամշակման և ասֆալտի գործարանները, իսկ մի քանի տարի անց փլուզվեց նաև կոլտնտեսությունը:

Աթանաս Թորոսյանի կոլվարչության նախագահ աշխատելու տարիներին Խանդոյի կոլտնտեսությունը էլ ավելի հզորացավ՝ տարեկան ստանալով 4 միլիոն 850 հազար ռուբլու դրամական եկամուտ, որից գուտ շահույթը կազմում էր 1 միլիոն 500 հազար ռուբլի, որն այն ժամանակ բավականին մեծ գումար էր: Մարդիկ սկսեցին էլ ավելի լավ ապրել:

Անասնապահության ոլորտում աշխատողների տարեկան վաստակը հասնում էր մինչև 13000 ռուբլու, իսկ դաշտավարներինը՝ 5000 ռուբլու:

1998 թվականից մինչև իր կյանքի վերջը Արանաս Թորոսյանը աշխատել է Խանդոյի գյուղական խորհրդում՝ որպես գյուղական խորհրդի նախագահի տեղակալ-վիճակագիր:

Իր երկարատև աշխատանքային գործունեության ընթացքում Արանաս Թորոսյանի կատարած աշխատանքը բազմաթիվ անգամ բարձր է գնահատվել Ախալքալաքի շրջանային դեկավարության և Վրաստանի կառավարության կողմից:

Դրա վառ վկայությունն են բազմաթիվ շքանշաններն ու պատվոգրերը: 1979 թվականին նրա աշխատանքային մեդալներին ավելացավ ևս մեկը՝ «Բարեկամության» շքանշանը:

1984 թվականին Վրաստանի պատվիրակության կազմում Արանաս Թորոսյանը մասնակցել է Մոսկվայի Կրեմլի Գեորգիևյան դահլիճում կայացած եռօրյա խորհրդակցությանը: Նա երկու անգամ էլ մասնակցել է Մոսկվայում կազմակերպված ժողովրդական տնտեսության նվաճումների համամիութենական ցուցահանդեսին:

1990 թվականին Արանաս Թորոսյանը ընտրվել է Վրաստանի համագումարի պատվիրակ, որտեղ նա առաջադրվել է կառավարության անդամ: Ամեն ինչ խոստումնալից էր և Արանասի համար մեծ հեռանկար էր բացվում՝ իր աշխատանքային գործունեության ընթացքում նորանոր բարձունքներ նվաճելու համար: Սակայն ԽՍՀՄ-ի փլուզումով այդ ամենը մնաց թղթի վրա:

Արանասը 1958 թվականին ամուսնացել է համազյուղացի Մարտիրոսյան Մամիկոնի դստեր՝ Լյուբայի հետ: Նրանց ընտանիքում ծնվել ու դաստիարակվել են չորս երեխաներ՝ Լևոնը, Լուսիկը (Նատուշը), Հասմիկը և Զոյան (վերջին երկուսը մանկավարժներ են):

Արանաս Թորոսյանը ռանչպարի խղճով աշխատեց ու ապրեց իր ողջ կյանքում: Նա, քրտինքը ճակատին, ողջ մի կյանք մարտեց, աշխատեց ու վերստեղծեց: Երբեք չտրտնջաց իր անցկացրած օրերի միանմանությունից, այլ ընդհակառակը՝ նա հպարտ էր, որ արդարացրել էր համազյուղացիների վստահությունը և հայրենի գյուղի տարիների ընթացքում վաստակած անունը էլ ավելի բարձր էր պահել: Ինքը բարության քայլող մի դեգ էր... Մարդկանց հասնելը, նրանց օգտակար լինելը նրա համար ապրելակերպ էր: Շատերն էին փորձում ըմբռնել Արանասի կյանքի խորհուրդը, հասկանալ նրա յուրօրինակ

հանգստությունը, որն ուղեկցեց նրան ողջ կյանքում: Համազյուղացիների հետ Աթանաս Թորոսյանը կապված էր պարզ ու շիտակ փոխհարաբերություններով՝ առանց կեղծիքի, առանց հաճոյանալու, երբեք չնսեմացնելով ոչ մեկի արժանիքները: Նա, ամուր կանգնած լինելով իր հայրենի հողին, ապրեց ու աշխատեց պարզ ու հստակ, հասարակ հանումգումարումով, ցանեց բարության սերմերը՝ հետազայում հնձելու ակնկալիքով...

Աթանաս Թորոսյանը մահացավ 2002 թվականին, ծանր հիվանդությունից հետո: Բաժանման տխուր օրը եկավ հանկարծակի, ճայթող ամպրոպի նման ու ամպրոպի պես և շթոփեցրեց բոլորիս ու ամեն ինչ խառնեց իրար...

Միսակ Թորոսյան





## Թողոսյան Աշիկ Սրբենի



Ծնվել է 1956 թվականին Խանդո գյուղում, Արսեն և Ռոզա Թորոսյանների բազմազավակ ընտանիքում: 1963-1973թթ. Աշիկը սովորել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում: Այն ավարտելուց հետո աշխատանքի է անցել Խանդոյի կոլտնտեսությունում, իսկ 1974 թվականին աշխատել է Գորիի շինկազմակերպությունում և մասնակցել է Խանդոյի նոր դպրոցի շենքի շինարարությանը:

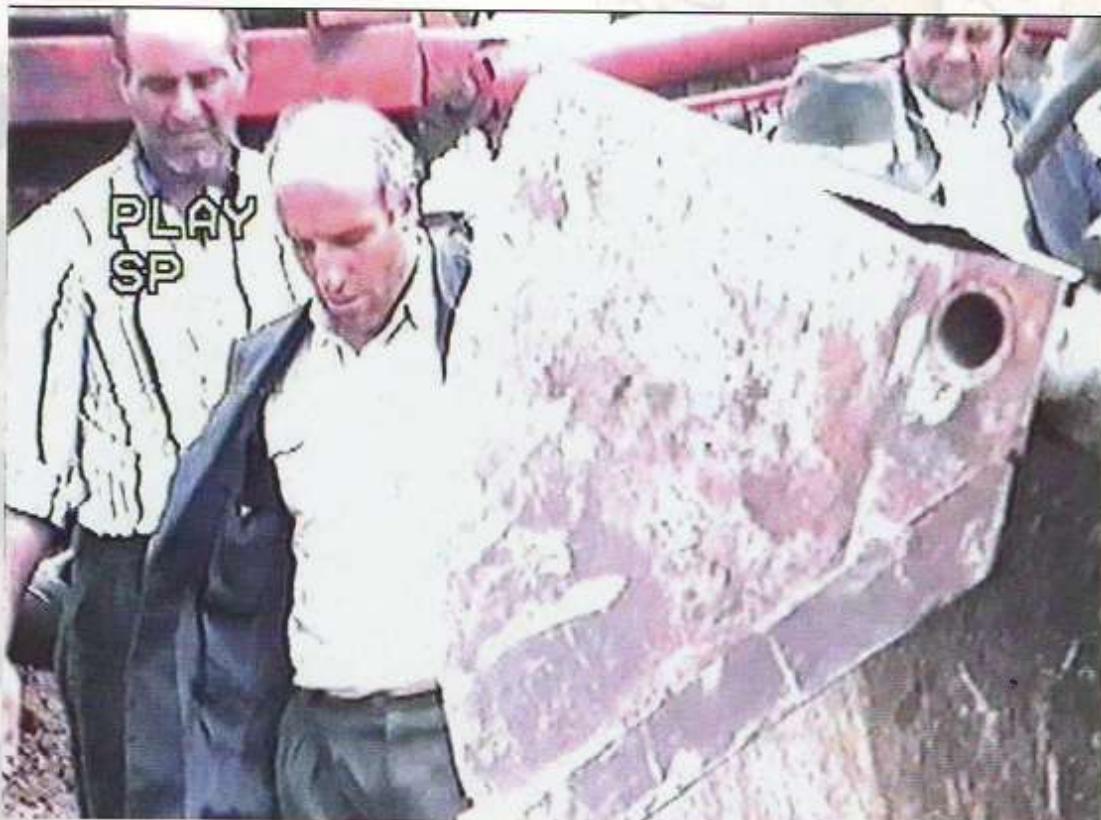
1974 թվականին Աշիկ Թորոսյանը զորակոչվել է խորհրդային բանակ: Զինծառայությունը ավարտելուց հետո, ուսումը շարունակելու ծարավը նրան տանում է Երևանի պետական համալսարանի պատմության ֆակուլտետ: 1978 թվականին Աշիկը ընդունվում է ԵՊՀ-ի պատմության ֆակուլտետի նախապատրաստական բաժինը, այնուհետև՝ այդ ֆակուլտետի փիլիսոփայության բաժինը, որը բարձր առաջադիմությամբ ավարտել է 1983 թվականին՝ ստանալով փիլիսոփայության և սոցիոլոգիայի դասախոսի որակավորում: Սակայն մասնագիտությամբ աշխատանք չգտնելով՝ նա վերադառնում է հայրենի Զավախը, ուր հարազատ գյուղում աշխատում է Կուլտուրայի տան տնօրեն: Շուտով Աշիկ Թորոսյանին հրավիրում են <<Վրաստանի գրքասերների միություն>> հասարակական կազմակերպություն՝ Ախալքալաքի շրջանային կազմակերպության պատասխանատու քարտուղարի պաշտոնում աշխատելու: Մեկ տարի անց Ախալքալաքի կուսշրջկումը Աշիկ Թորոսյանին երաշխավորում է շրջանային <<Փարոս>> թերթի խմբագրի տեղակալի պաշտոնում աշխատելու համար:

1988թ. կործանարար երկրաշարժի, ազգային ազատազրական շարժման և բազմաթիվ այլ արագ զարգացող իրադարձությունների ֆոնի վրա Աշիկ Թորոսյանը շրջանում կատարվող իրադարձությունների ու վերափոխումների լուսաբանումը համարում էր իր սրբազն պարտքը: Միաժամանակ նա թղթակցում էր <<Սովետական Վրաստան>> թերթին և Վրաստանի հանրապետական ռադիոյի հայկական բաժնին:

Սակայն Աշիկ Թորոսյանի կյանքում կտրուկ շրջադարձ կատարվեց, եթե 1993 թվականին Խանդոյի կոլտնտեսության կոլտնտեսականները փակ գաղտնի քվեարկությամբ նրան ընտրեցին կոլվարչության նախագահ: Շրջանի

հասարակաքաղաքական կյանքի ակտիվ լուսաբանումը պետք էր փոխարինել զուտ տնտեսական աշխատանքով, այն էլ գյուղում սկսված ոչ դյուրին քաղաքական պայքարի պայմաններում:

<<Վերևից>> պարտադրված տնտեսական ռեֆորմը երկրնտրանքի առաջ էր կանգնեցրել տնտեսության դեկավարությանը. շարունակել կոլեկտիվ տնտեսվարման ձևը, թե կտրուկ անցում կատարել մասնավոր սեփականատիրության վրա հիմնված տնտեսվարմանը: Հողի սեփականաշնորհման հրամայական պահանջը տնտեսությանը զրկել էր արտադրության հիմնական միջոցից: Ակնհայտ էր, որ նման պայմաններում կոլտնտեսությունը երկար գոյատևել չէր կարող, ուստի հարկավոր էր մտածել անցնելու տնտեսվարման նոր ձևերի: Սակայն այդ անցումը, ինչպես պարզվեց հետագայում, գյուղացիների համար լի էր կործանարար հետևանքներով: Ուստի Աշիկ Թորոսյանի առաջնահերթ խնդիրն էր հնարավորինս արդարացնի իրականացնել հողի սեփականաշնորհման գործընթացը (որպես հանձնաժողովի նախագահի)և պահպանել տնտեսության տեխնիկական բազան՝ ապահովելով հողի մերենայական մշակումը նաև անհատական սեկտորում: Մյուս կողմից Վրաստանում անցկացված դրամական ռեֆորմը, որի հենանքով կայծակնային արագությամբ արժեգործվեց նոր դրամը՝ կուպոնը, տնտեսությանը կանգնեցրեց սննկացման եզրին: Այդ դժվարին պայմաններում անհրաժեշտ էր սատար կանգնել համագույղացիներին, լուծել բազում սոցիալական խնդիրներ, որոնք ծառացել էին այդ տարիներին:



Առավել հրատապ էր խմելու ջրի խնդիրը, քանի որ Եխտիլա-Խանդո ջրագիծը շարքից դուրս էր եկել: Խանդոյի կողմանակության դեկավարությունը որոշեց օգտագործել տնտեսության առկա ներուժը՝ Եխտիլա-Խանդո նոր ջրատարը կառուցելու համար: Մի ձեռնարկում, որի իրագործումը լուրջ դիմադրության հանդիպեց ոչ միայն շրջանի դեկավարության, այլև՝ զուղի այսպես կոչված <<ընդդիմադիրների>> կողմից, ովքեր ամեն կերպ փորձում էին ձախողել այս նախաձեռնության իրականացումը: Խանդոյի տնտեսության և զյուղաբների դեկավարների անկուտրում կամքի շնորհիվ հաջողվեց կյանքի կոչել այդ չափազանց կարևոր ծրագիրը:

1997 թվականից Աշիկ Թորոսյանը իր աշխատանքային գործունեությունը շարունակում է Ռուսաստանում: Նրա դեկավարած շինարարական ձեռնարկությունը ՌԴ տարբեր տարածաշրջաններում կառուցել է պաշտպանական նշանակության տասնյակ օբյեկտներ:

Ա. Թորոսյանը ամուսնացած է: Կինը՝ Անահիտ Ուզունյանը, դասավանդում է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում: Նրանց ընտանիքում ծնվել և դաստիարակություն են ստացել երեք որդիներ, որոնք ստացել են բարձրագույն կրթություն և ակտիվ մասնակցություն ունեն Խանդոյի հասարակական կյանքում:



# Հակոբյան Արարագ Գուրզելնի



Ծնվել է 1960թ. Խանդո գյուղում, մանկավարժների ընտանիքում: 1967-1977թթ. սովորել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում: 1979-1984թթ. սովորել է Երևանի պետական համալսարանի ֆիլիսոփայության ֆակուլտետում, որն ավարտելուց հետո վերադարձել է հայրենի գյուղ և անցել է աշխատանքի կոլտնտեսությունում:

1986-1988թթ. Արարատ Հակոբյանը աշխատել է Ախալքալաքի շրջկոմում: 1988թ. ընտրվել և մինչև 1992թ. նա աշխատել է

Խանդոյի կոլտնտեսության ժողովրդական վերահսկողության կոմիտեի նախագահ: Այնուհետև Արարատը 1992թ. ընտրվել և մինչև 1997թ. աշխատել է Խանդոյի տնտեսության վերատուգիշ հանձնաժողովի նախագահ:

1997թ. Արարատ Հակոբյանը ընտրվել է Խանդոյի կոլտնտեսության վարչության նախագահ, որտեղ աշխատել է մինչև 1999 թվականը (մինչև տնտեսության լուծարման վերաբերյալ որոշումը), որից հետո նա աշխատել է որպես լիկվիդացիոն հանձնաժողովի նախագահ:

Արարատ Հակոբյանը Էխտիլա-Խանդո խմելու ջրի նոր ջրատարի կառուցման մտահղացման ու իրազորման մեջ հենց առաջին օրվանից ամենաանմիջական ու ամենակտիվ մասնակիցներից ու իրականացնողներից մեկն է եղել: Չնայած կոլտնտեսության վերջին տարիների սուր պայմաններին ու օրենքիվ պատճառներով կուտակված պարտքերին, նա կարողացավ ոչ միայն պարտքերը փակել, այլ նաև՝ համախմբել կուենակիվն այն գաղափարի շուրջը, որ տնտեսության մնացած բոլոր ռեսուրսները պետք է ծառայեն ընդհանուր գործին, դրանք ներդնելով դեռևս կառուցման փուլում գտնվող ջրատարը ավարտին հասցնելու համար: Արարատ Հակոբյանի համար կոլվարչության նախագահի պաշտոնը ստանձնելու գլխավոր նպատակը եղել է ջրատարի կառուցման գործը հաջող ավարտին հասցնելը, քանի որ ջրատարի կառուցումը գյուղի համար բացի տնտեսական ու սոցիալական մեծ նշանակություն ունենալուց, այն ժամանակ վերածվել էր նաև սկզբունքային մեծ նշանակություն ունեցող հարցի: Տեղին է հիշել Ախալքալաքի շրջանից Վրաստանի պաղամենտի այն ժամանակա պատգամավոր Ս. Ռախիսյանի տրիբունայից հնչեցրած խոսքը. <<Ախալքալաքի շրջանի բոլոր տնտեսությունների լուծարումներում միմիայն Խանդոյի տնտեսության լուծարումը եղավ ժողովրդի օգտին>>:

Արարատ Հակոբյանը 2006թ. կարճ ժամանակով աշխատել է նաև Խանդոյի գյուղական խորհրդի նախագահ: 2007 թվականից միշտ օրս նա Ախալքալաքի շրջանային վարչության կառավարչի ներկայացուցիչն է Խանդոյի տերիտորիալ միավորումում:

Արարատ Հակոբյանը ամուսնացած է: Կինը՝ Մարգարիտա Չղլյանը, դասավանդում է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում: Նրանք ունեն երեք աղջկե և մեկ տղա: Աղջիկներից երկուսը սովորում են Երևանի ԲՈՒՀ-երում:

Արարատը այսօր էլ ապրում և աշխատում է հարազատ Խանդոյում: Նա ամուր կանգնած է հայրենի հողի վրա՝ լավ գիտակցելով, որ Էխտիլա-Խանդո ջրատարի կառուցման գործում իր ներդրած լրաման բավարար է, որ ինքը այսօր հպարտորեն ու պարզ ճակատով կարողանա կանգնել սեփական խղճի ու համայնալացիների առաջ: <<Յուրաքանչյուրս պարտական լինելով մեր ծննդավայր Խանդոյին՝ պետք է ինչ-որ օգտակար գործ կատարենք նրա համար>>,- ասում ու այս սկզբունքով է առաջնորդվում Արարատ Հակոբյանը:



# ԽԱՆԴՈՒ ԳՅՈՒՇՈՎԵՏԾ

Թ. ԱՐԱԿԱՆ Վ. ՔՐԱՄԵ ՄԱՐԴԻՆ



Ծնվել է 1956 թվականին Արխագիայում, Թորոսյան Մկրտիչի և Եստերի բազմանդամ ընտանիքում: Նրա ծնողները 1935 թվականին Խանդոյից տեղափոխվել են Արխագիա, որտեղ Մկրտիչը աշխատել է ածխահանքում՝ որպես հանքափոր: Նրանք 1959 թվականին վերադարձել են Խանդո: 1963 թվականին Վիտալը հաճախել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցը, որտեղ ստացել է ուժամյա կրթություն: Այնուհետև նա ուսումը շարունակել է Ախալքալաքում:

1974 թվականին Վիտալը ամուսնացել է իր համազյուղացի Սանասյան Լուկաշինի և Սիրուշի դստեր՝ Տիրունի հետ: Նրանք ունեն երեք տղա՝ Մկրտիչը, Մանվելը, Էղգարը և հինգ քոռ:

1976-1978 թթ. Վիտալը ծառայել է խորհրդային բանակում: 1981-1985 թթ. նա մեկնել է Ռուսաստան՝ արտագնա աշխատանքի: Վերադառնալով հայրենի գյուղ՝ Վիտալը 1985-1992 թվականներին Խանդոյի կոլտնտեսությունում աշխատել է վարորդ: Այնուհետև 1992-1999 թթ. դաշտավարական բրիգադայի բրիգադավար:

1998 թվականին Վիտալի Թորոսյանը ընդունվել է Երևանի Սլավոնական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետի հեռակա բաժինը, որն ավարտել է 2004 թվականին՝ ստանալով բակալավրի որակավորում:

1999-2000 թթ. Վիտալը եղել է Խանդոյի կոլտնտեսության լիկվիդացիոն հանձնաժողովի նախագահի տեղակալ: 2001 թվականի հունիսին նրան վստահվում է Խանդոյի գյուղվարչության նախագահի պաշտոնը, որտեղ Վիտալի Թորոսյանը աշխատեց մինչև 2006 թվականը: Այդ տարիներին կառուցվեց Խանդոյից Խան տանող բոլորովին նոր

Ճանապարհը, որի կառուցման թույլտվությունը տրվեց Վիտալի Թորոսյանի համար ջանքերի շնորհիվ: Այսօր այդ ճանապարհը (հատկապես Սարտիրոսյանների կողմից բարեկարգվելուց հետո) խանդոցիների համար դարձել է կենսական մեծ նշանակություն ունեցող ճանապարհ: Վիտալի նախաձեռնությամբ Էխտիլայում, որտեղից սկիզբ է առնում Խանդոյին խմելու ջուր մատակարարող ջրատարը, կառուցվեց բոլորովին նոր ջրավազան, վերանորոգվեց նաև գյուղի Կուլտուրայի տունը:

2006 թվականից սկսվում է Վիտալի Թորոսյանի աշխատանքային գործունեությունը Ախալքալաքի մունիցիպալիտետում: Մինչև 2008 թվականը նա եղել է Ախալքալաքի մունիցիպալիտետի իրավաբանական հանձնաժողովի նախագահը: Այնուհետև, 2008-2011 թթ. Վ. Թորոսյանը աշխատել է Ախալքալաքի մունիցիպալիտետի վարչության նախագահի առաջին տեղակալ (բացառությամբ Վիտալի Թորոսյանի՝ այդ պաշտոնը միշտ ղեկավարել են ազգությամբ վրացիները), իսկ 2011-2013թթ. Ախալքալաքի մունիցիպալիտետի վարչության նախագահի պաշտոնակատար: Հարկ է նշել, որ վերը նշված պաշտոնը մինչ օրս Վրաստանում խանդոցիների գրադեցրած ամենաբարձր պետական պաշտոնն է:

2013-2014 թթ. Վիտալի Թորոսյանը Ախալքալաքի քաղաքացետն էր, որից հետո մինչ օրս, նա Ախալքալաքի մունիցիպալիտետի գյուղատնտեսական հանձնաժողովի նախագահն է:

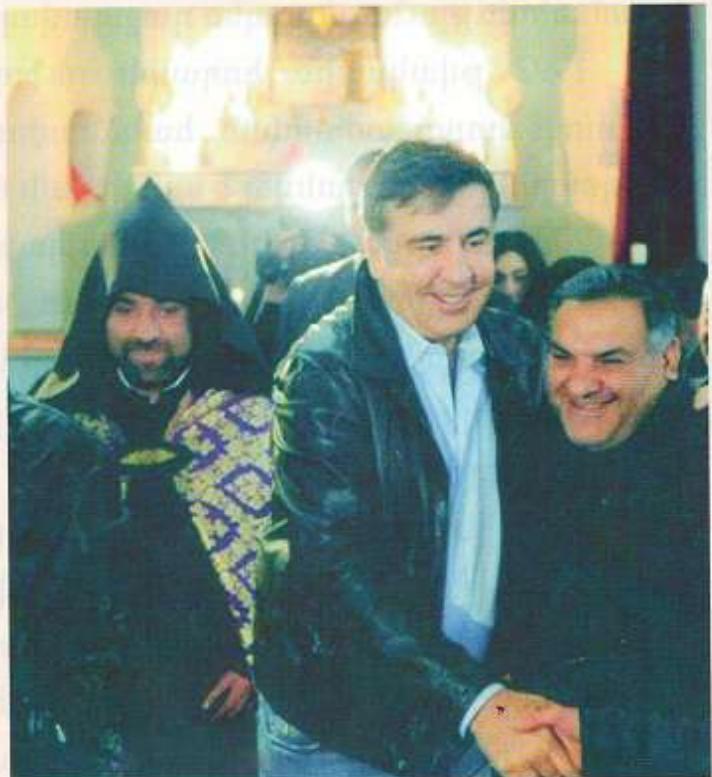
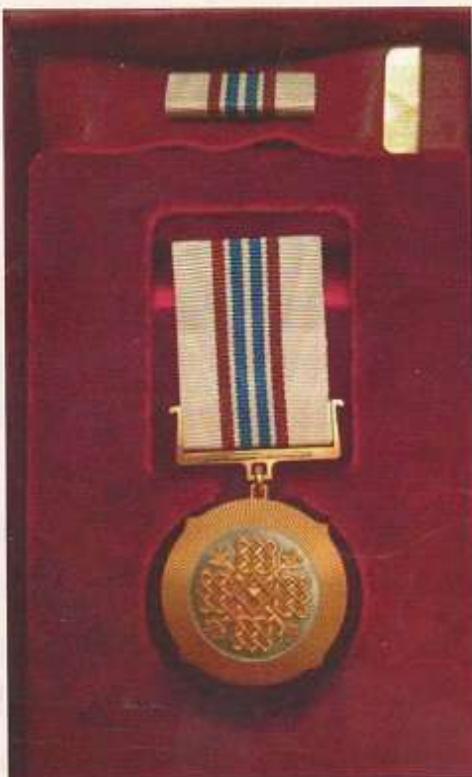
1990-2010 թթ. և 2014 թվականից մինչև օրս Վիտալի Թորոսյանը Խանդոյի գյուղական վարչության պատգամավորն է՝ հայրենի գյուղի շահերն ու խնդիրները ներկայացնելով Ախալքալաքի շրջանում:

2015 թվականին Վիտալի անմիջական միջամտության շնորհիվ Խանդոյի գյուղամիջյան կենտրոնական ճանապարհի մի հատվածում լուսավորության ցանց անցկացվեց:

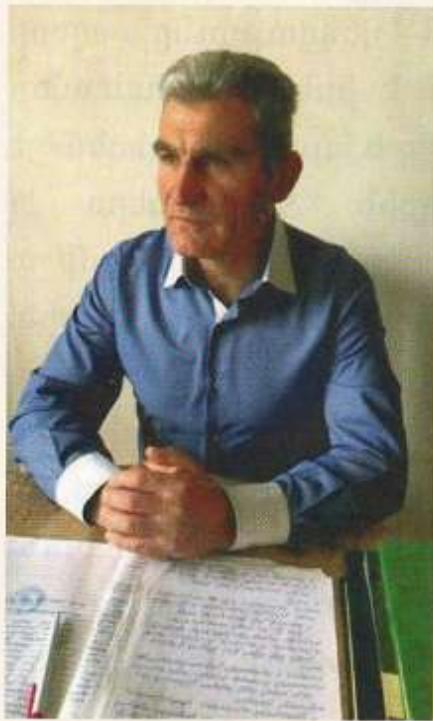
Իր կատարած անքափի աշխատանքի համար Վիտալի Թորոսյանը Վրաստանի կառավարության կողմից բազմից արժանացել է խրախուսանքների: Իսկ 2013 թվականին Վրաստանի նախագահ Մ.Մահակաշվիլու հրամանագրով Վիտալի Թորոսյանը պարգևատրվել է <<Փառի>> մեդալով:

Իր աշխատանքային գործունեության ընթացքում Վ. Թորոսյանը բազմիցս ապացուցել է, որ իր համար հայրենի Խանդոյին ու Խանդոցուն օգտակար լինելը վեր է ամեն ինչից: Դրա վկայությունը այսօր Խանդոցիների տածած մեծ սերն ու հարգանքն է իրենց արժանավոր համագյուղացու նկատմամբ: Վիտալը միշտ կանգնել և այսօր էլ կանգնած է հատկապես Խանդոցի երիտասարդների կողքին: Վերջիններս ել առանձնահատուկ հարգանքով են վերաբերվում իրենց հետ միշտ ընկերական, իրենց խնդիրներին միշտ ականջալուր Վիտալի Թորոսյանին, ով անընդհատ ուժ է տվել Խանդոյի երիտասարդներին, սատարել ու հուսադրել է նրանց, որ իրենց հայրենի ծննդավայրում քայլեն գլուխները բարձր պահած և հավատով լեցուն: Քանզի վաղուց եկել է ժամանակը, որ ամեն հարցում մեր հույսը դնենք միայն մեզ վրա: Ուրեմն ամեն ինչ ծնվում, սկսվում և շարունակվում է մեր միջից: Վիտալի Թորոսյանի և նրա նմանների շնորհիվ է, որ մենք մնում ենք մեզ հետ և դառնում արժանի մեր անցյալին, ներկային ու ապագային...

Միսակ Թորոսյան



## Սահմանական Աշխարհ Ոսկանի



Ծնվել է 1962 թվականին Խանդո գյուղում Ոսկան և Ժենյա Սահմանների բազմանդամ ընտանիքում: 1968-1979թթ. սովորել և բարձր առաջադիմությամբ ավարտել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցը: 1982-1984թթ. ծառայել է խորհրդային բանակում: 1986-1988թթ. Աշու Սահմանը սովորել և ավարտել է Կիրովականի գյուղտեխնիկումի պտղաբանչարաբուծության հեռակա բաժինը՝ ստանալով ագրանում-պտղաբանչարաբույժի որակավորում: Սովորելուն զուգընթաց այդ տարիներին նա աշխատել է Խանդոյի Կոլտուրայի տան տնօրեն (Խանդոյի թատերական ինքնագործ խմբի ամենավերջին ներկայացումը՝ Ա. Ծովակի <<Խնայեցեք տղամարդկանց>> կատակերգությունը, կազմակերպվել և բեմադրվել է Աշու Սահմանի ջանքերով):

1989-1996թթ. Ա. Սահմանը աշխատել է Խանդոյի կոլտնտեսությունում որպես դաշտավարական բրիգադայի բրիգադավար:

1992 թվականին հողային ռեֆորմի ժամանակ նա աշխատել է Խանդոյի հողաբաժանման հանձնաժողովի նախագահ: Այդ ընթացքում գյուղացիներին բաժանվել է ավելի քան 600հա հողատարածք:

2000-2005թթ. Աշու Սահմանը ընդմիջումներով աշխատել է Խանդոյի գյուղխորհրդի տարածքում՝ որպես հողաշինարար, իսկ 2006թ.՝ գյուղվարչության աշխատակազմի ղեկավար: 2007 թվականից առ այսօր նա Խանդոյի տարածքային միավորի լիազոր ներկայացուցիչն է (գյուղապետը):

Վերջին տասնամյակի ընթացքում պետական և բարեգործական միջոցների շնորհիվ Խանդոն կրկին վերածնունդ ապրեց և բազմաթիվ շինարարական աշխատանքներ կատարվեցին: Մշտապես ապրելով հայրենի գյուղում՝ Աշու Սահմանը միշտ էլ ակտիվ մասնակցություն է ունեցել և ունի Խանդոյի հասարակական ու քաղաքական անցուղարձին,

մշակութային ու մարզական կյանքին: Գազաֆիկացում, ճանապարհների բարեկարգում, կուլտուրայի տան, վարչական շենքի, հաղիսությունների սրահի վերանորոգում, մանկապարտեզի վերաբացում, խմելու ջրի և ռոռոգման համակարգի բարելավում, էլեկտրոէներգիայի անխափան մատակարարում, փողոցային լույսերի անցկացում, պուրակի բարեկարգում, եկեղեցու վերաբացում, խաչքարի տեղադրում... Սրանք այն աշխատանքներն են, որոնք կատարվել են Խանդոյում Աշոտ Սահարյանի գյուղապետ աշխատած տարիներին՝ նրա անմիջական մասնակցությամբ:

Աշոտ Սահարյանը մի քանի անգամ եղել է ընտրական հանձնաժողովների կազմում: Երեք անգամ էլ ակտիվ մասնակցություն է ունեցել Արցախին օգնելու համար կազմակերպված հանգանակությունները հավաքելու գործում:

1997 թվականից սկսած Խանդոյում, բարերարների ֆինանսավորմամբ, ամեն տարի դեկտեմբերի 31-ին կազմակերպվում է «Տարեմուտի երեկո»: Աշոտը այդ տոնական երեկոների անփոփոխ կազմակերպիչն է ու վարողը: Նա բազմից մասնակցել է Ախալքալաքի շրջանում և Խանդոյում կազմակերպված ֆուտբոլային և շախմատի մրցաշարերին: Աշոտ Սահարյանը 2003 թվականին որպես շախմատիստ մասնակցել է 3-րդ Համահայկական սպորտային խաղերին:

Ամուսնացած է, ունի երեք զավակ՝ երկու դուստր (ավարտել են Երևանի Խ. Արովյանի անվան մանկավարժական համալսարանը) և մեկ տղա:



# ԽԵՆԴՈՅԻ ԴՊՐՈՅԻ ՏՆՕՐԵՆԵՐԸ

## Դարձարյան Ըրբենիկ Լուկաշենի



Ծնվել է 1959 թվականին Խանդոյ գյուղում ճանաչված ու հարգված Լուկաշեն և Սիրուշ Դուրգարյանների ընտանիքում, ուր դաստիարակվել ու մեծացել են նրանց երեք դուստրերը՝ Զինան, Արփենիկը և Սիլվարդը, ովքեր, ստանալով բարձրագույն կրթություն, երկար տարիներ Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում աշխատել են որպես մանկավարժներ:

Արփենիկ Դուրգարյանը 1974 - 1975 ուստարում գերազանց առաջադիմությամբ ավարտել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցը և անմիջապես ընդունվել է Թբիլիսիի մանկավարժական ինստիտուտի պատմամաշխարհագրական ֆակուլտետի աշխարհագրության բաժինը: Այնուհետև նա տեղափոխվել է Երևանի մանկավարժական ինստիտուտ, որը լավ առաջադիմությամբ ավարտել է 1980 թվականին: Նույն թվականին էլ Արփենիկը սկսել է իր մանկավարժական գործունեությունը՝ հայրենի գյուղի դպրոցում դասավանդելով աշխարհագրություն առարկան: Իր կազմակերպչական ունակություններն ու աշխատասիրությունը, մեծ ջանքն ու եռանդը նրան հասցնում են հաջողությունների, որի վառ ապացույցն են Վրաստանի լուսավորության նախարարության և Ախալքալաքի շրջտողկրթաժողովի կողմից ստացած շնորհակալագրերն ու պարզեատրումները:

1995 թվականին Ա. Դուրգարյանը, նշանակվելով դպրոցի ուսումնական մասի վարիչ, իր վրա է վերցնում ուսումնական պրոցեսի կազմակերպման բարդ աշխատանքը: Լինելով սիրված ուսուցչուհի և օժտված լինելով կազմակերպչական մեծ ունակություններով՝ Արփենիկը տասը տարի անընդմեջ աշխատեց ուսումնական մասի վարիչ, որից հետո 2005 թվականին նա նշանակվեց Խանդոյի միջնակարգ դպրոցի տնօրեն: Խանդոյի դպրոցի պատմության մեջ Արփենիկը դարձավ՝ միակ կին տնօրենը: Նա այդ տարիներին համատեղեց դպրոցի տնօրենի և

ուսմասվարի պաշտոնները (վարձատրվելով մեկ հաստիքի դիմաց): Դա մի ժամանակաշրջան էր, երբ փոխվեցին դպրոցների ֆինանսական համակարգն ու թղթաբանությունը: Դպրոցն ունեցավ իր հաշվապահը: Արդեն կարևորվում էր (ինչու չէ, նաև վերևներից պարտադրվում էր) դպրոցի տնօրենների և մանկավարժների վրացերենի իմացությունը: Արփենիկ Դուրգարյանը համառ աշխատանքի շնորհիվ հաղթահարեց այդ փորձությունները: Նրա մեծ ջանքերի գնով 2006 թվականին սկսվեց դպրոցի կապիտալ վերանորոգումը. վերանորոգվեցին դպրոցի և սպորտդահլիճի տանիքները, փոխվեցին դասասենյակների դրները, պատուհաններն ու հատակները, որոնք չէին փոխվել դպրոցի կառուցման օրից ի վեր: Ցանկապատվեց դպրոցի բակը, թարմացվեց դպրոցական գույքը:

Ա. Դուրգարյանը 2010 թվականին հրաժարվեց դպրոցի տնօրենի պաշտոնից՝ գերադասելով լինել Մոսկվայում ապրող իր ընտանիքի կողքին: Սակայն նա այդ որոշումը հեշտությամբ չի կայացրել, ինչի վկայությունն են նրա հետևյալ խոսքերը. «Ենելով ընտանեական պայմաններից՝ տեղափոխվեցի Մոսկվա: Այսօր էլ ապրում եմ կարոտի հուշերով, որոնք կապված են սիրելի դպրոցին և հայրենի ծննդավայրին հետ: Ինձ համար շատ դժվար էր բաժանվել հարազատ կրթօջախից և սիրելի մանկավարժական կոլեկտիվից»:

Արփենիկ Դուրգարյանը 1980 թվականին ամուսնացել է համագյուղացի Մանուկ Պողոսյանի հետ: Նրանց ընտանիքում ծնվել ու մեծացել են Սեղրակ և Էղիկ որդիներն ու դուստրը՝ Լենան:



# Թաղոսյան Վահեի Մկրտչը



Ծնվել է 1953 թվականին Խանդոյից Ժամանակավորապես Աբխազիայի Տղվարչելիք քաղաք տեղափոխված Թորոսյան Մկրտիչի և Եստերի ընտանիքում: 1959 թվականին Վանիկը ծնողների հետ վերադարձել է ծննդավայր՝ Խանդոյ: 1961 թվականին նա հաճախել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոց, որը ավարտել է 1971թ: Այնուհետև Վանիկը գորակուսվել է խորհրդային բանակ, իսկ 1973 թվականին գորացրվել է:

1974 թվականին Վանիկ Թորոսյանը ընդունվել է Ախալքալաքի գյուղատնտեսական տեխնիկումը, որն ավարտել է 1977 թվականին: 1979-1982թթ. Վանիկը աշխատել է Խանդոյի կոլտնտեսությունում՝ որպես անասնաբույժ:

1983 թվականից նա Խանդոյի կոլտնտեսությունում աշխատել է կաթնապրանքային ֆերմայի վարիչ: 1986 թվականին Վանիկը ընդունվել է կոմունիստական կուսակցության շարքերը:

Վանիկ Թորոսյանը չբավարարվելով ձեռք բերած գիտելիքներով՝ 1983 թվականին ընդունվել է Երևանի անասնաբուժական-անասնաբուժական ինստիտուտի անասնաբուժական ֆակուլտետը, որն էլ ավարտել է 1989 թվականին: 1990-1997թթ. նա աշխատել է հայրենի Խանդոյի կոլտնտեսությունում՝ որպես գլխավոր անասնաբույժ:

1998 թվականին Վանիկ Թորոսյանը համագյուղացի Սարգիս Փախլանի հետ հիմնել է անասնապահական ֆերմա, որտեղ աշխատել է մինչև 2009 թվականը:

2010 թվականին Վ. Թորոսյանը ընտրվել է Վրաստանի հանրապետության Ախալքալաքի մունիցիպալիտետի ժողովի պատգամավոր: Նույն թվականին էլ նա նշանակվել է Խանդոյի հանրային դպրոցի տնօրեն, որտեղ աշխատում է միշև օրս:

Վանիկը ամուսնացած է: Կինը՝ Ալվարդը, մասնագիտությամբ հաշվապահ է: Ունեն չորս դուստր, յոթ թոռ: Աղջկերից երեքը ապրում են Սոսկվայում, իսկ փոքր աղջկը՝ ավարտելով ԵՊՍՀ-ի մաթեմատիկա-ինֆորմատիկայի ֆակուլտետը, հայրենի գյուղի դպրոցում դասավանդում է ինֆորմատիկա և մաթեմատիկա:



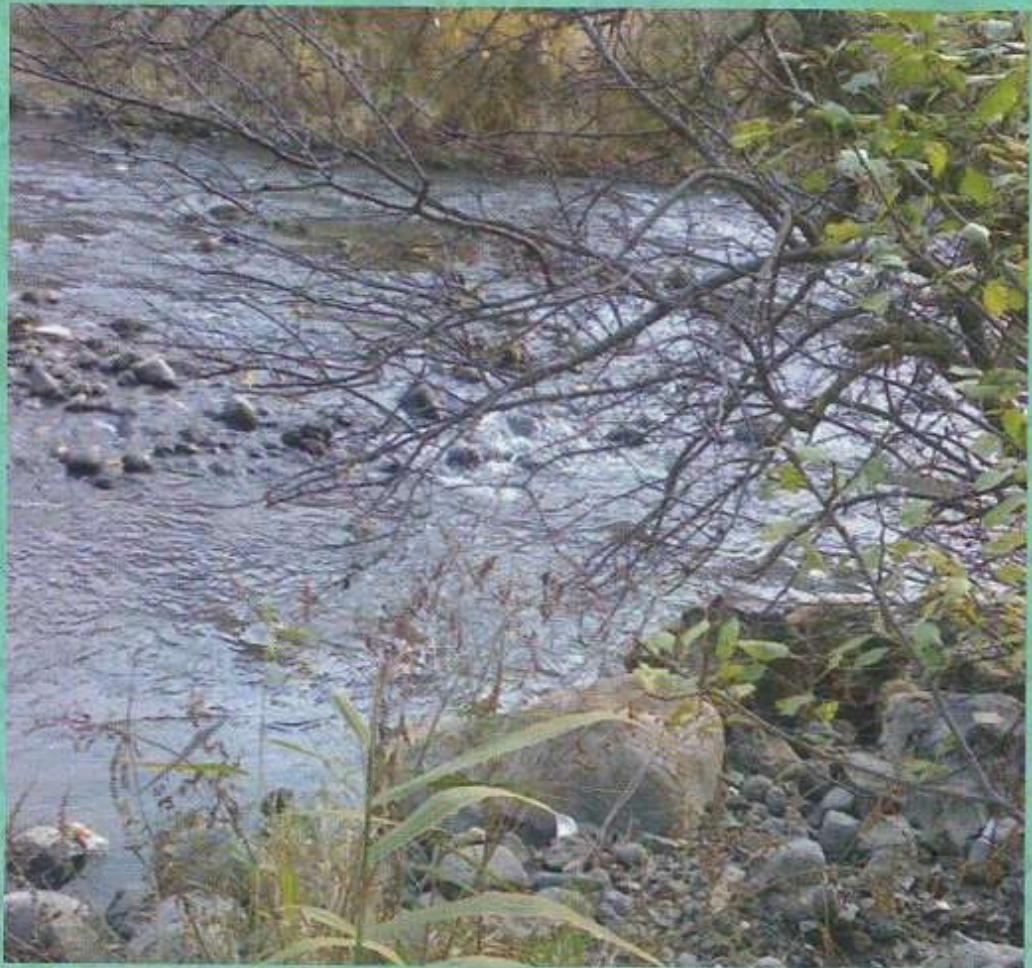
\*Այսօր, քան երբեք, Զավախիքի դպրոցներում կա խնդիր մատադ սերնդին հայեցի դաստիարակելու և հայերենի ձրագը վառ պահելու համար: Հուսանք, որ ավանդույթներով հարուստ Խանդոյի դպրոցը ներկայիս տնօրենի և ուսուցչական կոլեկտիվի ջանքերի շնորհիվ կուլ չի գնա մերօրյա մարտահրավերներին և մոտ ապագայում ևս կմնա հայեցի, և մաշտոցյան տառերի շունչը միշտ կթևածի Խանդոյի դպրոցում...

# ՍՏԵՂԾԱ ԳՈՐԾՈՒՄԵՆ ՄԵՐՈՎՔ

## •ԶՐԱՊԱԿՈՎԱՄ

Երբ ջրաղացի դուռը բացինք,  
Աղուն աղցող քարը տեսանք՝ շվարեցինք,  
Դուտվում էր արագ ու շուտ,  
Կա՝ կոլխոզին արյուք օգուտ:  
Աղունով լիբը ջրաղացում  
Իգիթ պապը իր չարոխի թելն էր կապում,  
Քթի տակին նա Քորողլու գովքն էր անում,  
-Բարի աշողում Իգիթ պապի...  
-Հալըդ ոնց ա քեզնից պատմի...  
Դատախանն էր հարզին, կարզին,  
Խոսքի միջին արինք հարցում.  
-«Չեկերն» ուր են, «Չեկերը» բեր,  
-«Չեկս» որն է, այ իմ ընկեր,  
-Մենք էլ մարդ ենք երեխու տեր,  
-Թող մի քիչ էլ մեզ մնա իւեր...  
Կես կատակով ու կես էլ լուրջ,  
Իգիթն էր մեզ շողոքորթում,  
Խսկ Եղիշն է նստած տեղը դարձել էր թուջ,  
Անկյուն քաշված՝ օջախի մոտ եկել էր կուչ:

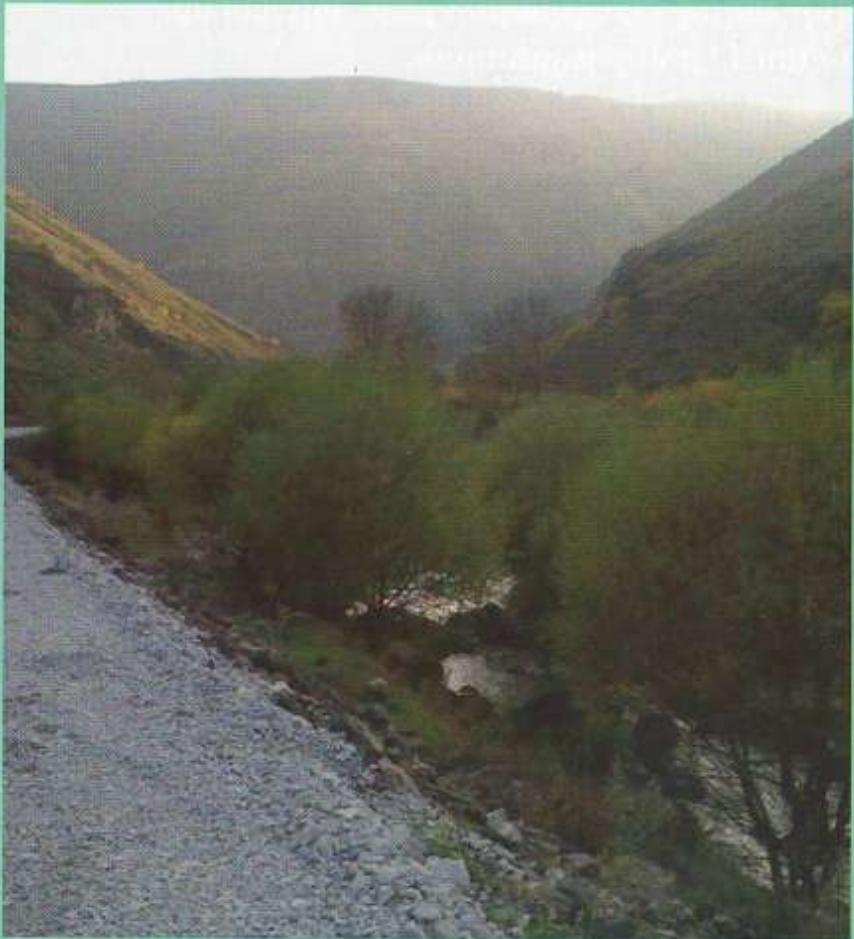
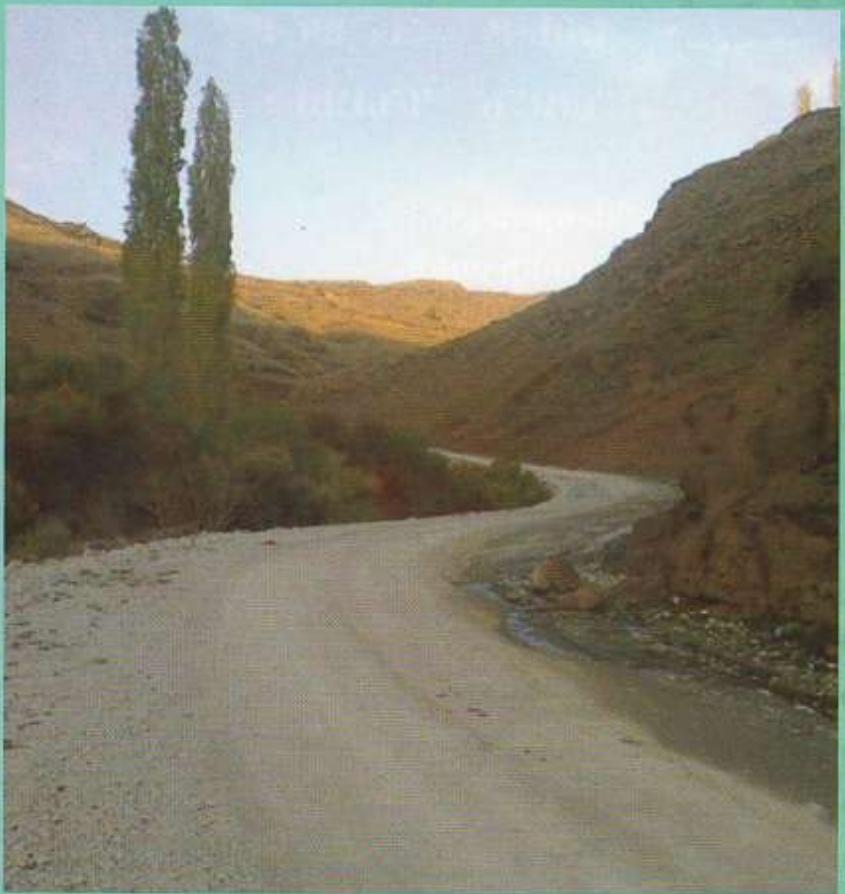
Հովհաննես Նուրիջանյան



# •Զավախէ

Իջնեմ ձորերդ ես անդնդախոր,  
Զո ծաղիկներից ծով գարուն քաղեմ,  
Ժայռերիդ փարվեմ հին ու ալսոր,  
Զո այգիները ես բույրով լցնեմ:  
Փունջ ծաղիկներդ ես սրբիս սեղմած՝  
Զո աղբյուրների մոփերքով քայլեմ,  
Նրաշք պարկերդ հոգումս պահած՝  
Զո հրաշքները ամեն տեղ ցանեմ:  
Սարերդ ելնեմ՝ մեկմեկու փարված,  
Պարզկա երկնքիդ Արուլից նայեմ,  
Զո բարձունքներից նայեմ դեպի ցած,  
Ծով դաշտերովդ նորից հիանամ:  
Ու քայլեմ անվերջ քո ծաղկունքներով ,  
Արուլից նայեմ ծով Փարվանային ,  
Ծայրից-ծայր անցնեմ քո դաշտ ու ձորով,  
Ու հրաշքներդ պարմեմ աշխարհին...

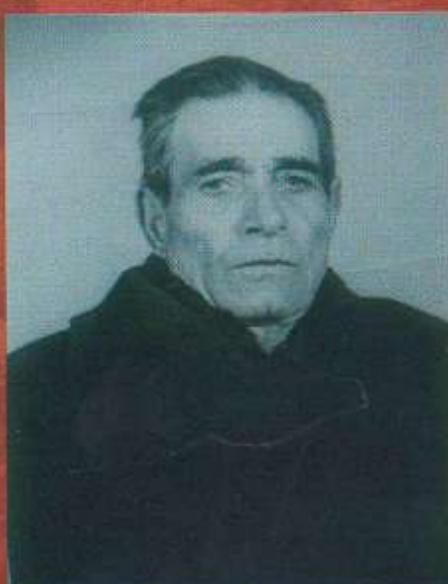
Միսակ Թորոսյան



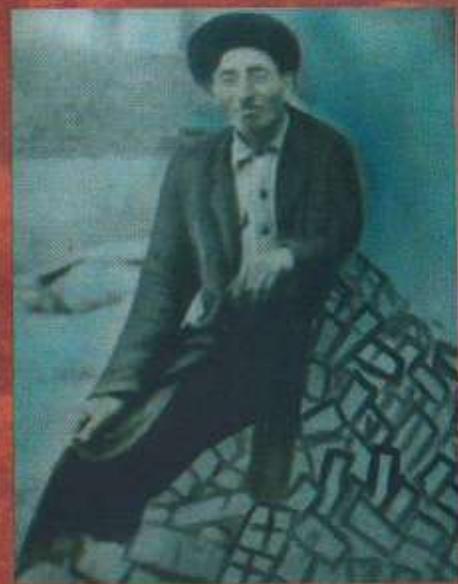
Հարզի մարդ էր Պետրոս քեռին,  
Ծատ էր սիրում անտեր օղին,  
Ճնկացնում էր սազը ձեռին,  
Շփոթվում էր երզի պահին,  
Իրար խառնում աշուղներին,  
Բա մեր Օսոսն՝ մալի բժիշկ,  
Հոգեհանք հավ-ճիվ, մալի,  
Դիոլչի էր տեղը-տեղին,  
Չմոռանանք զուռնա փշող մեր Մամիքին,  
ՈՒ Մաղոսենց բազմաշնորհ շեկ Վալողին,  
Կլարնետի ձայնից նրա խուտուտ քուքար մարդու հոգին,  
Բա Մամիքի փշած զուռնան թնդացնում էր զոմ ու օդան,  
ՈՒ Պետուշի դամից ծորուն, մեղմ նվազի ձայնը քուքար,  
Երգիշ Կամոն, երք կերգեր՝  
Սեր էր ապրում Գինեյն անզամ:  
-Չալեր տղաք, էսօր նորեն քեֆ տի էնէնք,  
Ու խոսում էր մեր թամադան.  
-Ծո, օդուլ ջան կշտի քնե, հե՞յ, պարբռաշի, պարզ բռնե...  
Սանչ ու աղջիկ մեյդան քաշե,  
Ճուկուլ Վաղո տիկըդ փշե,  
Այ դուռումսադ, ինչ ես քնել,  
Թասըդ ո՞ւր է, թասըդ բռնե...  
-ՈՒ խփում էր թասը թասին.  
Գովաբանում դուռումսադին:  
Խոսքաշեն է մեր խանդոցին,  
ՈՒտող խմող, սեղան բացող:  
Իրար օգնող, խեղճ -տկարին, թև ու թիկունք՝ մեջքը պահող:  
Հարսանիքի զարդն էր Սերգոն,  
Համով-հոտով շարաշ կանչող,  
Նրա խոսրում փութըմ զարին,  
Դառնում էր զարդ հարսի մատին,  
Չմոռանանք, հնուց եկած աղաթների  
Տեարնընդառաջ բարկենդանքին,  
Բուրպատիկին, ծառծաթարին,

Օննա-ջոննա կանչողներին,  
 ՈՒ նորահաս մանչ տղերքին,  
 Կոկոն դարձած աղջիկներին,  
 Նրանց ձռնած տաղ խաղերին,  
 Նոր նշանված հարս ու փեսին,  
 Չմոռանանք հարսի ուսի  
 Ալ ծոփավոր խաս փուշ շալին,  
 Քիչ էր մնացել մըտես էներ: ՈՒ հիշեցի  
 Օյա նստող, հեքիաթ ասող մեր մեծերին,  
 Սազը ձեռքին թափառական աշուղներին  
 Դարավյոզով թատրոն խաղող,  
 Մութ խավարի լույսը բացող,  
 Էն մըթինենց Խաչիկ պապին,  
 Նրա զարմիկ հայտնի երգիչ Քըրըմ քեռուն,  
 -ՈՒ Մովսեսին Շիրինենց ազգից,  
 ՈՒր են, չկան մեր պիլալենց Իզիթ պապը  
 ՈՒ Օսմալնոնց Մամիկոնը,  
 Մեջլիսներում աշուղ դարձած  
 Մեր զյուղի զարդ Մըթին պապը,  
 Նրանց երգած տաղ խաղերից,  
 Մոմն էր վառվում հանգած տեղից.  
 Էկեր նորեն հիշենք մեր իին ու նոր անցյալներին:

Մեղրակ Խաչատրյան



Քըրըմ



Մովսես

# Դռւ անիրազ

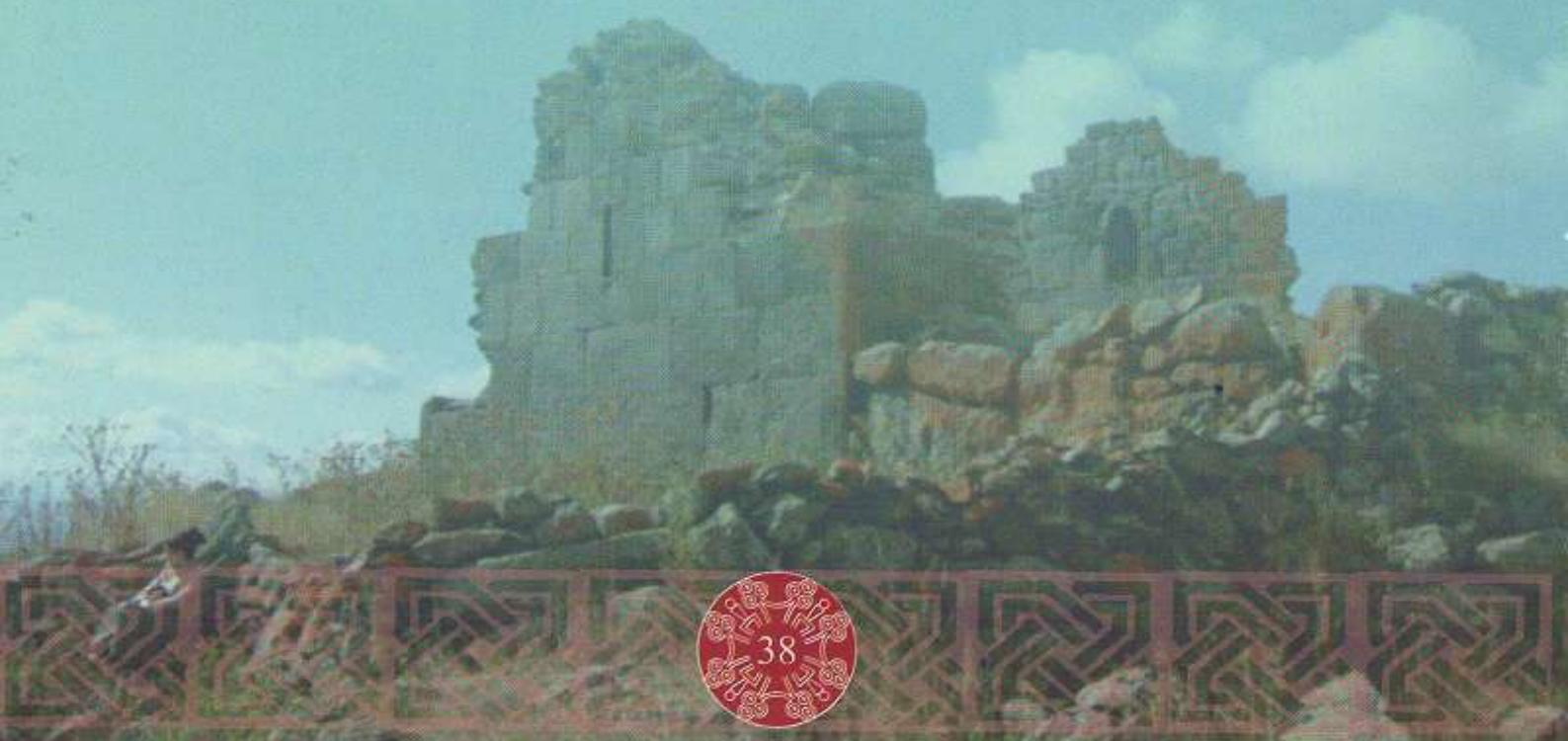
Դու անիրավ հուրի-փերի,  
Ըստ աշուղին ի՞նչ արեցիր,  
Մեջքս արիր կոր ու կեռման,  
Բոյս անգամ թալանեցիր:

Երդում արիր, խոսք պվեցիր,  
Ձեռք քաշեցիր, բեզարեցիր,  
Մի հասարակ ծառ կարծեցիր  
Եվ ճյուղերս կպրապեցիր:

Թե թիկունքս եղավ նաչար,  
Էլ ո՞մ ասեմ ջան ու հաջան,  
Էս ինչ արիր դու դավաճան,  
Սիրտ-ջիզյարս դու դաղեցիր:

Մարթինն եմ, ում պարմեմ դարդս,  
Կորավ իսինդս, կորավ զարդս,  
Թառամեց վառ սիրո վարդս,  
Բաղ ու բախչաս կողոպտեցիր:

Մարթին



## ՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

Երբ միտք եմ անում՝ քունս չի տանում,  
Էն ինչ էր անում մայրս ինձ համար,  
Երբ ցավը եկավ, դռանս չորեց՝  
Մայրիկիս վերջին հույսն էլ պոկեց:

Ամեն մի քայլիս անունս էր տալիս,  
Մայրիկս ինձ համար հուզվում էր, լալիս,  
Էլ ինչպես պատմեմ իմ քախտը տիսուր,  
Իմ ջահել օրեր անցաք դուք իզուր:

Մայր իմ անբախտ ու անուշ,  
Քեզ չեմ թողել ոչ մի հուշ,  
Կյանքը դաժան է, տիսուր,  
Վաղուց չունեմ քեզնից լուր ...

Ելենա Պողոսյան

## Իմ սիրուն Խանջու

Լեռների փեշերին գյուղեր կան փոված,  
Քարավանի պես իրար պինդ գրկած,  
Մեջներին մի գյուղ՝ վանքը նորոգված,  
Զորի պոնկին լույս աստղ է նստած,  
Իմ Խանդո գյուղն է ուրախ գրկաբաց,  
Սպասում որդոց, հուտով սրտաբաց,  
Հոգուս իջնում է մի քիչ տիսրություն,  
Հենց որ տեսնում եմ նոր դռնփակ տուն,  
Շատ քիչ բակեր են մնացել ծաղկուն,  
Ուր են երբեմնի թաղերն իմ խնդուն,  
Երբ պիտի նորից հետ դատնաս դու տուն...  
Բնչքան էլ անցնի ու դու ծերանաս,  
Քո հպարտ հոգով կանգուն կմնաս,  
Քո զավակները՝ թեկուզ ծերանան,  
Մի օր ամպայման նորից տուն կզան  
Իմ հարազատ գյուղ, չկա քեզ նման,  
Իմ ապ ու պապերի հայտնի օրբան:

Արմեն Սաշայի Զուտնացյան

# Հպարտ ենք, որ խանդոցի եք ՆՈՒՐԻՉԱՆՅԱՆ ՔԱԶԱՎԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ



<<Հպարտ ենք, որ խանդոցի եք>> խորագրի տակ այս համարում ներկայացնում ենք մի անձնավորության, ումով հպարտանում են ոչ միայն հարազատները, բարեկամները և խանդոցիները, այլև ողջ շավախրցիները:

Եվ իրավմամբ, Քաջավան Հովհաննեսի Նուրիջանյանը այնպիսի կյանք է ապրել և ապրում է, որը օրինակելի է իր բոլոր կողմերով:

<<Անցյալը լավ ներկան է և ապագա կերտելու զինանոց>>- այս սկզբունքով են ապրել Քաջավանի ծնողները և այս սկզբունքով է շարունակում ապրել ինքը՝ համախմբելով բարեկամներին մի ընդհանուր ամբողջության

մեջ, պահելու և պահպանելու իրենց նախնիների նկատմամբ սերն ու հարգանքը:

Ինչպես նախկինում Քաջավանի ծնողների բնակարանն էր համարվում հարազատների և նաև շատ խանդոցիների հավաքատեղի և հանգրվան, այսօր էլ մեր Քաջավանը ծնողների օրինակով իր տունն է դարձրել հարազատության և խանդոցիների հավաքատեղի:

Եվ պատահական չէ, որ այսօր խանդոցիներիս հավաքատեղին է համարվում իր նորակառույց, հոյակապ տունը, որին մենք՝ խանդոցիներս անվանում ենք <<Կարուտ>> հայրենակցական միության շտար:

Սիրելի խանդոցիներ, ինչքան էլ գրենք այս բազմակողմանի զարգացած, հայրենասեր խանդոցու մասին, դարձյալ թիշ է: Եվ բոլորովին էլ զարմանալի չէ, որ իր ամբողջ գիտակցական կյանքը ապրելով և ստեղծագործելով Երևանում՝ նա շարունակում է մնալ շավախրցի և Մեծ խանդոցի:

Քաջավան Նուրիջանյանը ծնվել է 1957թ. Խանդո գյուղում, Հովհաննես Նուրիջանյանի և Ռիմա Դապոյանի օրինակելի ընտանիքում: 1961 թվականին հանգամանքների բերումով նրանց ընտանիքը տեղափոխվում է Հայաստան և բնակություն հաստատում Երևան քաղաքում: Այստեղ էլ փոքրիկ Քաջավանը հաճախում է Երևանի թիվ 82 միջնակարգ դպրոցը և 1974թ. այն ավարտում գերազանց առաջադիմությամբ:

Քանի որ նա առանձնահատուկ հաջողություն է ցուցաբերել մաթեմատիկայի բնագավառում, նույն թվականին ընդունվում է Երևանի պետական համալսարանի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը և 1979թ. ավարտում ֆայլուն առաջադիմությամբ:

Անշափ հարուստ է Քաջավան Նուրիջանյանի աշխատանքային կենսագրությունը: Ուր էլ նա աշխատել է, աշխատել է բարձր պատասխանատվությամբ և մեծ հարգանք վայելել: Ի դեպ բարձր պատասխանատվությունը Քաջավանի բնավորության ամենացայտուն գիծն է:

1981-1998 թվականներին Ք. Նուրիջանյանը ընդմիջումներով աշխատել է Երևանի քաղաքային խորհրդին կից գիտահետազոտական ինստիտուտում՝ որպես ինժեներ, լաբորատորիայի վարիչ և գիտական գծով տնօրենի տեղակալ:

1990-1993թթ. Քաջավան Նուրիջանյանը աշխատանքի է անցել Հայաստանի Հանրապետության Գերագույն խորհրդում՝ որպես տեղական ինքնակառավարման հանձնաժողովի փորձագետ:

1998 - 2007թթ. և այնուհետև 2016թ. առ այսօր նա աշխատել և աշխատում է Հայաստանի Հանրապետության նախագահի վերահսկողական ծառայության գլխավոր մասնագետ, խորհրդատու, բաժնի վարիչ:

2007 - 2008թթ. Քաջավան Նուրիջանյանը Հայաստանի Հանրապետության հարկային պետական ծառայության պետի տեղակալն էր:

Հարկ է նշել, որ Ք.Նուրիջանյանը մինչև օրս Հայաստանում ամենաբարձր պետական պաշտոն զբաղեցրած խանդոցին է:

2008-2016թթ. Նուրիջանյանը գլխավորել է <<Ինդիզո թեք>> շինարարական կազմակերպությունը:

Այս բոլորով հանդերձ ակտիվ է եղել և կա Նուրիջանյանի հասարակական գործունեությունը:

1990-1995թթ. նա ընտրվել է Երևանի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր:

2014թ., երբ ստեղծվեց Զավախյին աջակցող հիմնադրամը (ԶԱՀ-ը), Քաջավան Հովհաննեսի Նուրիջանյանը ընտրվել է հոգաբարձուների խորհրդի անդամ:

Իր այսքան հարուստ և բեղուն աշխատանքային ու հասարակական գործունեության հետ Քաջավան Նուրիջանյանը ունի հարուստ և շատ գեղեցիկ անձնական կյանք:



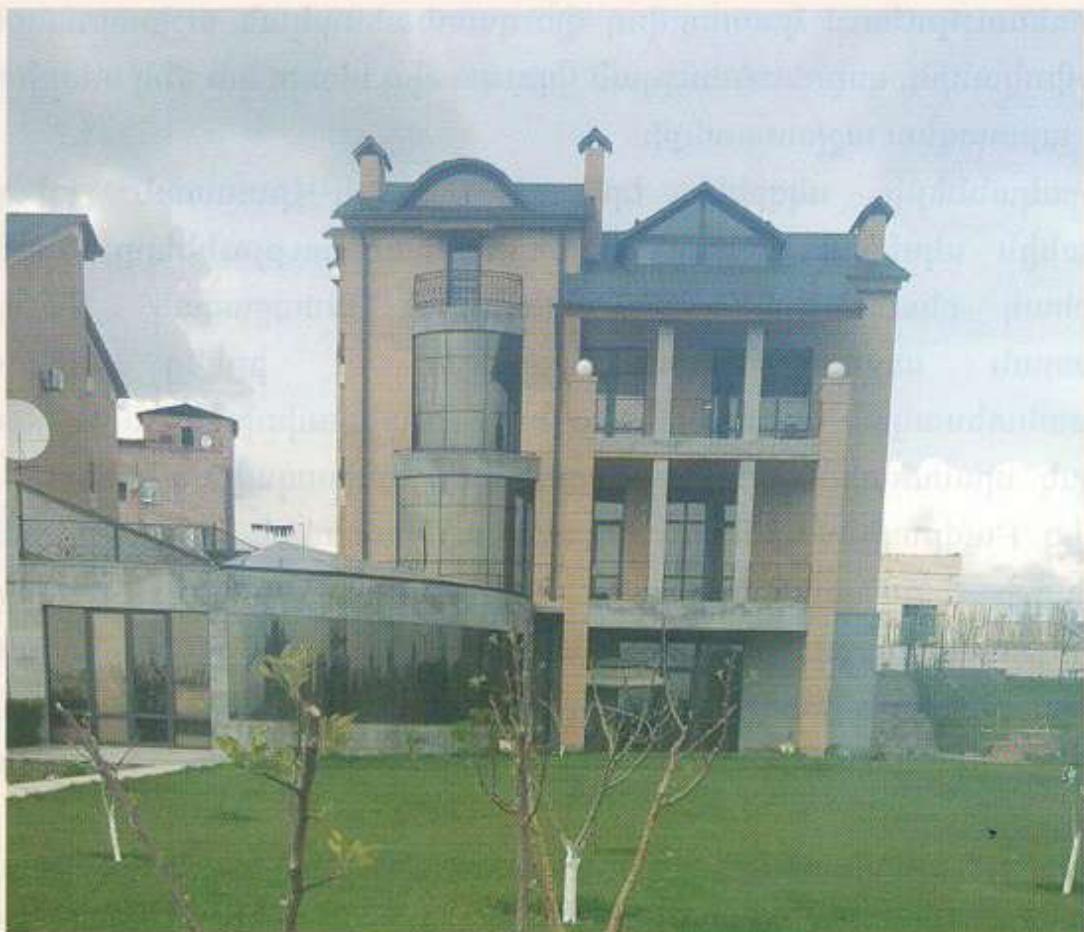
1984թ. շրջադարձային եղավ նրա անձնական կյանքում, երբ նա իր հետագա ամրող կյանքը կապեց համեստ, գեղեցիկ, խսկական հայուհու կերպար Իրինա Աֆյանի հետ: Հետազայում նրանց գեղեցիկ ընտանիքը համալրվում է երեք երեխաներով՝ երկու տղա և մեկ աղջիկ: Ավագ տղան՝ Շովիաննես Քաջավանի Նուրիջանյանը ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետը: Այնուհետ ստացել է ֆիզիկա-մաթեմատիկական գիտությունների թեկնածուի կոչում: Նա ծնողների նման համեստ, բազմակողմանի զարգացած, բանիմաց, խոստումնալից անձնավորություն է: Ամուսնացած է, ունի մեկ երեխա:

Աղջիկը՝ Հասմիկը, ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի տնտեսագիտական ֆակուլտետը, այնուհետև՝ Մոսկվայի միջազգային հարաբերությունների ինստիտուտը: Ամուսնացած է, ունի 4 երեխա:

Կրտսերը՝ Հրանտը, սովորում է Հայ-ռուսական սլավոնական համալսարանի կիրառական մաթեմատիկայի ֆակուլտետում:

Այսքանից հետո մեզ մնում է Քաջավան Նուրիջանյանին ցանկանալ ստեղծագործական հետագա բեղուն կյանք, առաջընթաց և հաջողություններ իր ողջ սերնդի համար...

Գոռ Մանասյան



# ԱԼՍ ԳՈՒՅՅԱՆ ԱՐԱՐԱՏ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆԻ



Արարատ Ալագույանը ծնվել է 1963 թվականին Ալագույան Հարությունի և Ալվինայի ընտանիքում: Ավարտել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցը գերազանց առաջադիմությամբ: 1980 թվականին ընդունվել է Երևանի ժողովրդական տնտեսության ինստիտուտի տնտեսագիտական կիբեռնետիկայի ֆակուլտետը: 1984 թվականին այդ ֆակուլտետը տեղափոխվել են Երևանի պետական համալսարան, այդ իսկ պատճառով 1985 թվականին նա ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի նույն ֆակուլտետը՝ ստանալով տնտեսագետ-մաթեմատիկոսի որակավորում: 1985-1986 թվականներին ծառայել է խորհրդային բանակում և ստացել պահեստագորի լեյտենանտի կոչում: Զորացրվելուց հետո նա աշխատանքի է անցնում Խանդոյի կոլտնտեսությունում որպես տնտեսագետ: Անհրաժեշտության դեպքում նա մասնակցել է նաև կոլտնտեսությունում կատարվող գյուղատնտեսական աշխատանքներին: 1993 թվականին, կոլտնտեսության փլուզումից հետո, նա մեկ տարի մեկնել է ՌԴ՝ արտագնա աշխատանքի:

90-ականների սկզբին, երբ Հայաստան-Վրաստան պետական սահմանին սկսեցին գործել մաքսային ծառայությունները, Զավախիքի հայաբնակ բնակչության մոտ խնդիրներ առաջացան՝ Զավախիքից Հայաստան ազատ մուտք գործելու և իրենց արտադրած գյուղատնտեսական մթերքները Հայաստան տեղափոխվելու հետ կապված: Այդ իսկ պատճառով 1995 թվականին ՀՀ նախագահի միջնորդությամբ որոշվեց Բավրայի մաքսային կետում աշխատանքի ընդունել ծնունդով ջավախիքցի աշխատակիցների, որպեսզի նրանց անմիջական հսկողությամբ ջավախիքցին կարողանա ազատ մուտք գործել Հայաստանի Հանրապետություն, ինչպես նաև՝ իրենց կողմից արտադրված գյուղմթերքը առանց մաքսային ձևակերպումների ներմուծել Հայաստանի Հանրապետություն:

Մասնագիտությամբ տնտեսագետ Արարատ Ալագույանին առաջարկեցին աշխատել Բավրայի մաքսային կետի պետի տեղակալ: Սկզբնական շրջանում նա նշանակվեց «Զվարթնոց» օդանավակայանի մաքսատանը,

որպեսզի ծանոթանա մաքսային օրենսդրությանը:

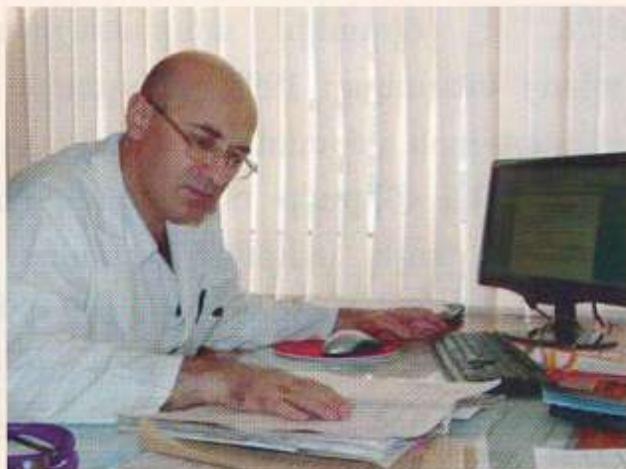
1995 թվականի ապրիլին ՀՀ մաքսային վարչության պետի հրամանով Արարատ Ալագույանը նշանակվել է Շիրակի տարածաշրջանի մաքսատան Բավրայի մաքսային պետի տեղակալ: 1995 թվականին նա ստիպված եղավ տեղափոխվել Հայաստան՝ մշտական բնակության:

1998 թվականին նրան տեղափոխում են «Շիրակ» օդանավակայանի մաքսային կետի հերթափոխի պետ, և նույն տարվա աշնանը նա վերանշանակվում է Բավրայի մաքսային կետի պետի տեղակալ: 1999 – 2005 թվականներին Արարատ Ալագույանը աշխատել է Բավրայի մաքսային կետի պետ: 2004 թվականին նա ստացել է մաքսային ծառայության գնդապետի կոչում: Արարատը այն հազվագյուտ մաքսային ծառայողներից մեկն է, ով երկար տարիներ (մոտ տասը տարի) աշխատել է մաքսային համակարգում՝ ուկավար պաշտոններում: Դա նրա ազնիվ (այդ համակարգին ոչ բնորոշ) աշխատանքի արդյունքն է եղել: Նա մեծ ներդրում է ունեցել Եխտիլա- Խանդո երկրորդ ջրագծի կառուցման գործում: Նրա շնորհիվ ջրագծի մետաղյա խողովակները Հայաստանից անարգելք տեղափոխվեցին Խանդո: Մաքսատանը աշխատելու տարիներին Արարատը բազմից օգնել ու աջակցել է ջավախքցիներին:

Արարատ Ալագույանը ամուսնացած է, ունի երկու երեխա: Կինը՝ Գալինա Ալագույանը, աշխատել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում՝ որպես ոուսաց լեզվի և գրականության դասատու: Դուստրը՝ Ալինա Ալագույանը, սովորել և ավարտել է Անանիա Շիրակացի ճեմարանը: Այնուհետև ավարտել է Երևանի պետական մանկավարժական համալսարանի սոցիոլոգիա և հոգեբանություն բաժինը՝ ստանալով մագիստրոսի կոչում: 2010 թվականից նա աշխատում է ՄԱԿ-ի երևանյան գրասենյակի հովանու ներքո գործող հասարակական կազմակերպությունում: Ամուսնացած է, ունի մեկ որդի: Որդին՝ Արթուրը, նույնպես սովորել է Անանիա Շիրակացու անվան ճեմարանում և ընդունվել ու ավարտել է Երևանի պետական համալսարանի ֆիզիկայի ֆակուլտետը: Հարկ է նշել, որ Արթուրը համալսարանը ավարտել է՝ դեռ 19 տարեկանը չլրացած: Նա համալսարանը ավարտելուց հետո ընդունվել է Սուլկայի Լոմոնտոսվի անվան պետական համալսարանի մագիստրատորայի ֆիզիկայի ֆակուլտետը: Արթուր Ալագույանը այժմ աշխատում է Երևանում՝ որպես ծրագրավորող:

Մասիս Ալագույան

# ՍԱՀԱՐՅԱՆ ԳՐԻ ԳՈՐ ՄԱԶՄԻՄԻ



Գրիգորը ծնվել է 1965թ -ին Սահարյան Մաքսիմի և Ավետիսյան Հրանուշի բազմազավակ ընտանիքում: 1972-1982թթ. նա սովորել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում և ավարտել այն գերազանց առաջադիմությամբ: 1983թ -ին ընդունվել է Բաշկիրիայի բժշկական ինստիտուտը: Այն ավարտել է 1989թ -ին: 1991թ -ին

նշանակվել է Բաշկորտուստանի Ստերլիտամակ քաղաքի մանկական հիվանդանոցի նորաբաց վերակենդանացման և ինտենսիվ թերապիայի բաժնի վարիչ: Վերոհիշյալ բաժինը ղեկավարում է առ այսօր:

Անեսթեզիոլոգ-վերակենդանացնողի մասնագիտությամբ Գրիգորն ունի որակավորման բարձրագույն աստիճան: Ինչպես նաև՝ անեսթեզիոլոգ-վերակենդանացնողի, փոխներարկողի և մանկաբուժի հավաստագիր (սերտիֆիկատ):

Սշխատանքային տարիների ընթացքում Գրիգորի ղեկավարած բաժանմունքում բժշկական օգնություն են ստացել ավելի քան 14 000 երեխաներ: Նա ամբողջովին իր գիտելիքներն ու մասնագիտական հմտությունները նվիրել է երեխաների առողջությանը:



2003թ -ին Բաշկորտոստանի Հանրապետության առողջապահության նախարարի կողմից նա պարզևատրվել է "Բաշկորտոստանի Հանրապետության առողջապահության գերազանցիկ"-ի շքանշանով:

2009թ -ից մինչ օրս Գրիգորը հանդիսանում է Բաշկորտոստանի Հանրապետության հարավային շրջանների մանկական անեսթեզիոլոգ-վերակենդանացման գծով գլխավոր մասնագետը:

2016թ -ին նրան Բաշկորտոստանի Հանրապետության նախագահի կողմից շնորհվել է "Բաշկորտոստանի Հանրապետության վաստակավոր բժշկի" պատվավոր կոչում:

ՈՒ-ում անցկացվող բժիշկների վարկանիշային "Թոփ 100- 2016թ." ամենամյա մրցույթում Գրիգորը զբաղեցրել է պատվավոր 1-ին հորիզոնականը:

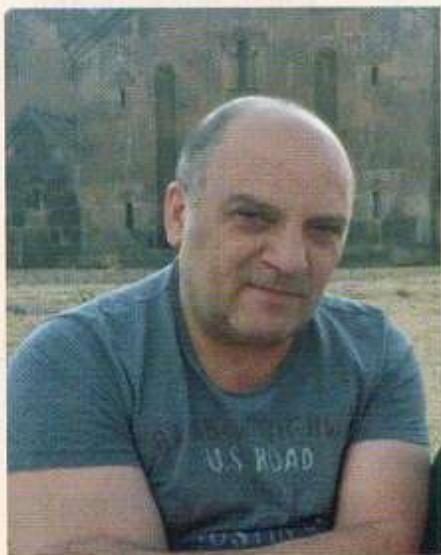
Ստերլիտամակի քաղաքային "Деловой Стерлитамак" թերթում 2016 թվականին հրատարակվեց Գրիգոր Սահարյանին նվիրված "Ստերլիտամակի առողջապահական ուսկե ֆոնդը դեմքերով" հոդվածը, որտեղ Գրիգորը հիշատակվում է որպես իրենց քաղաքի բոլոր բնակիչները, հատկապես փոքր երեխա ունեցող ընտանիքները: Այժմ կարիք չկա հիվանդ երեխաներին տեղափոխել մայրաքաղաք Ուֆա: Հոդվածում նշվում է նաև, որ քաղաքում երեխաների մահացության թիվը վերջին 20 տարում կրծատվել է 10 անգամ: Այս ֆանտասիկ ցուցանիշը անմիջականորեն կապված է քաղաքի լեզենդար բժշկի՝ Գրիգորի անվան հետ: Նրան համարում են քաղաքում միակ վերակենդանացնող բժիշկը, ով իր գործը գիտի 100% -ով: Հասարակության կարծիքով նա ունի ուշուածություն:

Գրիգորը ամուսնացած է Զավահիր Ավագյանի հետ (զյուղ Բուրնաշեր), ունի երկու երեխա: Աղջիկը՝ Հրանուշը, դպրոցն ավարտել է բարձր առաջադիմությամբ և սովորում է Բաշկորտոստանի պետական համալսարանի առաջին կուրսում: Տղան՝ Մարսիմը սովորում է վեցերորդ դասարանում:

Ուրեն Ալագույան



# ՊՈՂՈՍՅԱՆ ՍԵՐԳԵՅ ԳԵՏՏՐՈՍԻ



Ծնվել է 1963թ. Խանդո գյուղում, Պետրոս և Դոլորես (Ալլա) Պողոսյանների ընտանիքում: 1969թ. Սերգեյը հաճախել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցը, որտեղ սովորել է մինչև 1973թ.: Այդ թվականին նրանց ընտանիքը հանգամանքների բերումով տեղափոխվում է Երևան՝ մշտական բնակության: Սերգեյը ուսումը շարունակել է Երևանի թիվ 166 միջնակարգ դպրոցում, որն ավարտել է 1979թ.: Դրանից հետո նա մեկ տարի սովորել է Երևանի թիվ 11 տեխնիկական ուսումնարանում՝ ստանալով էլեկտրոնային սարքերի կարգավորող, արտադրամասի վարպետ, ավագ ինժեներ, արտադրանքի որակի վերահսկման բաժնի պետ:

1984-1990թթ. Ս. Պողոսյանը սովորել է Երևանի պոլիտեխնիկական ինստիտուտում և ստացել է կիսահաղորդիչների ինժեների որակավորում:

1990 թվականից սկսվում է Սերգեյ Պողոսյանի աշխատանքային բուռն գործունեությունը: Նա 1990-1992թթ. աշխատել է Երևանի քաղաքային խորհրդի նախագահի օգնական, իսկ 1990-1995թթ. ընտրվել է Երևանի քաղաքային խորհրդի պատգամավոր: 1992-1993թթ. և 2003-2004թթ. աշխատել է Երևանի Էլեկտրական ցանցերի տնօրենի տեղակալ, 1993-1995թթ.՝ Հայաստանի Ազգային պատկերասրահի տնօրենի տեղակալ: 1996-1997թթ. Սերգեյ Պողոսյանը Երևանի քաղաքապետի տեղակալն էր, իսկ 1995-2002թթ. եղել է Հայաստանի Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի անդամ: 1997-1998թթ. նա աշխատել է Երևանի քաղաքապետարանի կրթության վարչության պետ: 1996-1999թթ. Սերգեյ Պողոսյանը սովորել է ԵՊՀ-ի իրավաբանական ֆակուլտետում՝ ստանալով իրավագետի որակավորում: 1998-1999թթ. նա Հայաստանի ավիաուղիների գլխավոր ներկայացուցչի տեղակալն էր Ռուսաստանում: 2001-2003թթ. Սերգեյը աշխատել է Հայաստանի գլխավոր դատախազության Հայաստանի գինդատախազի օգնական:

2005-2006թթ. Ս. Պողոսյանը աշխատել է «Հերմես» ՓԲԸ-ի գլխավոր տնօրեն: 2007թ. նա հիմնադրել է «Թերմոսիս» ընկերությունը և մինչև օրս այդ ընկերության տնօրենն է:

Սերգեյ Պողոսյանը ամուսնացած է և ունի մեկ որդի:

# Մշակութային հյանձնագործություններ



Վարդուհի Թաթուլի Նուրիջանյանը ծնվել 2002թվականին Խանող գյուղում: 2008-ից հաճախել է գյուղի Աստում Զիլավյանի անվան հանրային դպրոցը: Սիամամանակ շնորհաշատ աղջիկը հաճախել է Լամարա Քսայոյանի կողմից ստեղծված պարի համույթում սովորելու: Պարուսույցը նկատելով Վարդուհու ձայնային տվյալները հորդորում է նրա ծնողներին, որ երեխային ուղարկեն նաև երգեցողության դասընթացների: 2013 թվականին Վարդուհու ծնողները իրենց 11 ամյա աղջնակին տեղափոխում են Երևան: Վարդուհին ընդունվում է Թովման Պողոսյանի դեկանարած Զիվանու անվան աշուղական դպրոցը՝ Արթուր Սնացականյանի դասարանը: Նա միաժամանակ սովորում է նաև նույն դպրոցի դաշնամուրի բաժնում, Աստղիկ Թորոսյանի դասարանում:

Վարդուհի Նուրիջանյանը առաջին իսկ տարվանից աշքի է ընկել իր ձայնային տվյալներով, մասնակցել է տարբեր միջոցառությունների և համերգների, որտեղ արժանացել է գովասանազրերի ու խրախուսանքների: Վերջերս ել նա մասնակցել է Զիվանու 170 ամյակին նվիրված տոնակատարությանը:

Բարի երթ քեզ խանողի նորահաս աղջնակը շարունակիր ուղին, որը սկիզբ դրեց Հայկ Մարգարյանը Զիվանու անվան աշուղական դպրոցում սովորած առաջին խանողին...

Խնդրանք հորդորով դիմում ենք Զեզ հարգելի խանողի գործարարներ, այն լավ գործերի հետ միասին, որ կատարում եք գյուղի համար, մեկ-մեկ ել ուշադրություն դարձեք մեր շնորհաշատ երեխաներին, սատարեք նրանց որ նրանք ֆինանսական խնդիրների պատճառով հետ չկանգնեն իրենց ընտրած երազային ձանապարհից: Չե որ նրանք մեր ապագան են, մեր գյուղին փառք ու պատիվ բերողը:

Սեղմակ Խաչատրյան

# Խանդացիների մարզական հյանձը Մոռկվայում

Սկսած 2001 թվականից Սոսկվայում պարբերաբար կազմակերպվում են տարբեր մարզաձևերի մրցումներ <<Զավախիքի գավաթ>> խորագրի ներքո: 2001 թվականին կազմակերպված ֆուտբոլի անդրանիկ մրցաշարում մասնակցեցին 8 գյուղերի թիմեր (Խանդո, Մերենիա, Արագվա, Օլավերդ, Կորիս, Դամալա, Գոման, Զակ): Չեմպիոն դարձավ Գոմանի ֆուտբոլի թիմը: Խանդոցի ֆուտբոլիստները գրավեցին 4-րդ հորիզոնականը: 2002 թվականին մասնակից թիմերի թիվը հասավ 12-ի: Եզրափակիչում հանդիպեցին Օլավերդի և Կորիսի ֆուտբոլի թիմերը: Հետխաղյա 11 մետրանոց հարվածներով հաղթեց Օլավերդը: Մերոնք գրավեցին 5-րդ տեղը: 2003 թվականին <<Զավախիքի գավաթ>> ֆուտբոլի առաջնությանը մասնակցեցին 18 թիմեր: Տարեցտարի վերոհիշյալ մրցումները ավելի հետաքրքիր էին դառնում և վերածվում էին յուրօրինակ տոնի: Այս անգամ Խանդոյի ֆուտբոլի թիմը ավելի հաջող հանդես եկավ և գրավեց 3-րդ հորիզոնականը՝ դառնալով մրցաշարի բրոնզե մեդալակիր:

<<Զավախիքի գավաթ>> վոլեյբոլի մրցումներում Խանդոյի վոլեյբոլի թիմը շատ հաջող հանդես եկավ: 2001 թվականին եզրափակիչում հաղթելով Արագվայի թիմին՝ դարձանք չեմպիոն, իսկ 2002 թվականին գրավեցինք 3-րդ հորիզոնականը:

<<Զավախիքի գավաթ>> շախմատի մրցումներին մասնակցեցին Զավախիքի տարբեր գյուղերի թվով 22 շախմատիստներ: Չեմպիոն դարձան Սոս Յայլախանյանը (Արագվա) և Գաբրիել Հախվերդյանը (Գանձա): հավաքելով հավասար միավորներ: 2-րդ հորիզոնականը գրավեց Մեղրակ Մելիքյանը (Խանդո), իսկ 3-րդ հորիզոնականը՝ Վաշագան Բասենցյանը (Կորիս):

Ցավոք, 2001 թվականից Սոսկվայում անցկացվող <<Զավախիքի գավաթ>> խորագրի ներքո անցկացվող մրցաշարերը ինչ-ինչ պատճառներով այսօր չեն անցկացվում:

Մեղրակ Մելիքյան





2001.թ «ԶԱՎԱԽԻՔԻ ԳԱՎԱԹ» ՎՈԼԵՅԲՈԼԻ ՄՐՑԱՉԱՐԻ ԴԱՂԹՈՂ ԽԱՆԴՈՅԻ ԹԻՄԸ



2003.թ «ԶԱՎԱԽԻՔԻ ԳԱՎԱԹ» ՖՈՒՏԲՈԼԻ ՄՐՑԱՉԱՐԻ  
ԲՐՈՆՃԵ ՄԵԴԱԼԿԻՐ ԽԱՆԴՈՅԻ ԹԻՄԸ

# Խանդոցի մարզիկները, ովքեր ունեն մարզական կոչում

1. Մելիքյան Սին Մեղրակի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետ(ԱՄՆ)
2. Մելիքյան Աշիկ (Աշոտ) Մեղրակի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետ
3. Պողոսյան Մամիկոն Մանուկի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու (Մոսկվա)
4. Մելիքյան Ալեքսանդր Մաքսիմի (ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու (Արմավիր)
5. Մելիքյան Մեղրակ Երջանիկի (Վոլեյբոլ)-սպորտի վարպետի թեկնածու, 1-ին կարգի մրցավար (Մոսկվա)
6. Մելիքյան Ռուբեն Պետրոսի (ազատ ոճի ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու, 1-ին կարգի մրցավար
7. Դեմուրյան Վարազդատ Վաչագանի (շախմատ)-սպորտի վարպետ (Խանդոց)
8. Խաչատրյան Յուրա Լավրենտի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
9. Պողոսյան Մանուկ Սարոյի (ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու (Մոսկվա)
10. Մարգարյան Սին Լևոնի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու (Նովիսիբիրսկ)
11. Պողոսյան Նորիկ Գևորգի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետ
12. Աղջոյան Վահագն Վոլոդյայի (ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
13. Մարտիրոսյան Միասնիկ Միփթարի (դահուկավազք)-սպորտի վարպետ
14. Թորոսյան Դավիթ Գևորգի (հեծանվավազք)-սպորտի վարպետ
15. Ալագույյան Կամո Քաջավանի (շախմատ) սպորտի վարպետի թեկնածու (Մոսկվա)
16. Մարգարյան Մեյրան Երջանիկի (ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետ (Արմավիր)
17. Պողոսյան Միկ Մանուկի (ըմբշամարտ) սպորտի վարպետ (Մոսկվա)
18. Պողոսյան Ռուկան Մանուկի (ըմբշամարտ)-սպորտի վարպետ (Մոսկվա)
19. Հակոբյան Կարեն Թաթևոսի (ֆուտբոլ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
20. Նուրիջանյան Էղիկ Կիմիկի (բռնցքամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
21. Մարգարյան Հովհան Սին Մինի (ծանրամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
22. Գրիգորյան Վոլոդյա Վալերի (բռնցքամարտ)-սպորտի վարպետի թեկնածու
23. Մելիքյան Գևորգ Լևոնի (սամբո)- սպորտի վարպետ

Մեղրակ Մելիքյանը



# Խանդ գյուղի կին մեխանիկատորները Միշկինաց Եղիշի Հակոբյան



Միշկինաց Եղիշի (Աջապիսանյան) Հակոբյանը ծնվել է 1922թ. Ախալքալաքի շրջանի Փոքր Սամսար գյուղում: Ամուսնացել է 1936թ. Խանդ գյուղի բնակիչ Վարդան Հակոբյանի հետ, կազմել են հոյակապ ընտանիք: Նա իր աշխատանքային գործունեությունը սկսել է 1938թ. որպես տրակտորիստի օգնական: 1941թ, երբ ամուսինը մեկնել է ռազմածակատ, Միշկինազը ինքն է նստել տրակտորի դեկին և մինչև 1953թ. ներառյալ աշխատել է Խանդոյի կոլտնտեսությունում որպես մեխանիկատոր:

Լինելով բազմազավակ (8 երեխաների)

մայր, Միշկինազը բազմից պետության կողմից պարզեատրվել է «Աշխատանքային փառքի» և «Մայրության» մեդալներով և գովասանագրերով:

Լիպարիտ Վարդանի Հակոբյան

## Հեղինե Նիկողոսի Ալագույյան

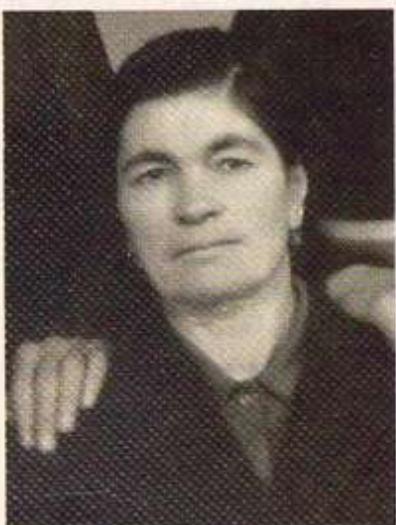


Հեղինե Նիկողոսի Ալագույյանը (Գալստյանը) ծնվել է 1920 թվականին Ախալքալաքի շրջանի Խանդ գյուղում, կոլտնտեսականի ընտանիքում: Հայրը՝ Նիկողոսը, աշխատել է գյուղի կոլտնտեսությունում մեղվապահ, իսկ մայրը՝ Սոնան, եղել է գյուղի առաջին կին կուսակցականներից մեկը: Հեղինեն հաճախել է Խանդ գյուղի դպրոցը և սովորել է մինչև չորրորդ դասարան: Հեղինեն ամուսնացել է տասնչորս տարեկան հասակում 1934 թվականին Խանդ գյուղի բնակիչ՝ Ստեփան Թաղենոսի Ալագույյանի հետ:

1935-1945 թվականներին Հեղինեն աշխատել է զյուղի կոլտնտեսությունում «Աեթեզե» տրակտորի վրա: Նա Խանդո գյուղում առաջին կին տրակտորիստն է եղել և ստացել է բազմաթիվ գովասանագրեր: Հեղինեն և Ստեփանը իրենց համատեղ ապրած 57 տարիների ընթացքում ունեցել են 3 երեխա, երկու տղա՝ Խահակը և Թաղեսը և մի աղջիկ՝ Դոնարան: Հեղինեն Ալագույյանը տրակտորի գործը թողել է 1945 թվականին: Դրանից հետո նա 20 տարի աշխատել է զյուղի ֆերմայում՝ հորթապահ: Հեղինեն Ալագույյանը մահցել է 2009 թվականի մարտի 1-ին:

Դոնարա Նուրիջանյան

## Զարել Հակոբի Թորոսյան



Զարել (Կարապետյան) Թորոսյանը ծնվել է 1920 թվականին Ախալքալաքի շրջանի Բարալեթ գյուղում: Ամուսնացել է Թորոսյան Աշիկի հետ: 1933 թվականին, ամուսնու հետ միասին աշխատել են Բարալեթի մեքենա-տրակտորային միավորումում, հետագայում՝ Խանդո գյուղում: Գյուղի հայտնի կին մեխանիզատորներից էր: Մինչև 1956-1957 թվականները ապրել է Խանդոյում:

Նյութը թերի է, քանի որ նրա կյանքի հետագա ընթացքը մեզ հայտնի չէ:

Սեղրակ Խաչատրյան

## Ֆենյա Հովհաննեսի Չլոյան



**Ոչ-ոք չի մոռացել, ոչինչ չի մոռացվել  
Խանդոցիները 1941թ. Հայրենական մեծ պատերազմում**

## **Բասենցյան Յասն Պետրոսի**



Ծնվել է 1923թ. Խանդոց գյուղում: 1937թ. ավարտել է տեղի յոթամյա դպրոցը, այնուհետև ուսումը շարունակել է հարևան Ալաստան գյուղի միջնակարգ դպրոցում: Մինչև 1942թ. խորհրդային բանակ զորակոչվելը, մասնակցել է գյուղի կոլտնտեսության աշխատանքներին: 1943թ. մասնակցել է Հյուսիսային Կովկասի պաշտպանության մարտերին: Կովել է առաջին գծում և թեժ մարտերում ծանր վիրավորվել: Նախիջևանի հոսպիտալում երկար ժամանակ բուժվելուց հետո՝ վերադարձել է հայրենի գյուղ:

Յասնը մարտական ծառայությունների համար պարգևատրվել է բազմաթիվ մեդալներով:

Խանդոյի կոլտնտեսությունում, պատերազմը դեռ չվերջացած, Յասն Բասենցյանը աշխատել է այգեգործական բրիգադայի բրիգադավար: Այնուհետև աշխատել է կարտոֆիլի և հացահատիկի պահեստավետ:

Յասն Բասենցյանը երկար տարիներ աշխատել է դաշտավարական բրիգադայի բրիգադավար: Որից հետո աշխատել է անասնաբուժական ֆերմայի վարիչ: 1966թ. կոլտնտեսության մեղուների ավագ մեղվարուժն էր: 1978թ. կենսաթոշակի անցնելուց հետո՝ աշխատել է ֆերմայի վարիչ: Այս ընթացքում ունեցել է օժանդակ տնտեսություն: 1959թ. մինչև 1964թ. պահել է 60 գլուխ կթու այծ ու ոչխար, որը այդ ժամանակներում հազվադեպ երևույթ էր: 1965թ-ից մինչև Երևան տեղափոխվելը ունեցել է 80 մեղվարնտանիք:

Չնայած պատկառելի տարիքին, նա շատ էր մտահոգվում Արցախի համար: Ասում էր. <<Յուրաքանչյուր հայ զինվորի մահը մահ է ինձ համար>>; Խոր ծերության հասակում անգամ երազում էր գնալ Ղարաբաղ. <<Երանի ջահել լինեի՝ ես կ գնայի Ղարաբաղ կովելու>>...

Յասնը մահացել է 2017թ. հունվարին, 94 տարեկան հասակում:

Վանիկ Բասենցյան

# Զորիկ Արտաշի Հակոբյան «Ծո մանչը»



Գյուղի մեծահասակները հիշում են <<Ծո մանչուն>>; Մարդ, ով փոքրուց ձաշակել է կյանքի դառնությունները: Ծնվել է 1923թ. Արտաշ Սեմյանի Հակոբյանի և (ծնունդով Արագյալ գյուղից) Եղիսաբեր Բաղդասարյանի ընտանիքում: Հաճախել է Խանդո գյուղի յոթամյա դպրոցը, սակայն բախտի քմահաճույքով նորահաս պատանին տարրական ուսումնառությունը չավարտած տեղափոխվում է Դամալայի միջնակարգ դպրոց, ուր սովորել է մինչև 7-րդ դասարանը: Այնուհետև հոր հետ տեղափոխվում է Կրասնոդարի երկրամաս և բնակություն հաստատում Արմավիր քաղաքում, ընդունվում է տեղի ոուսական

թերումով դպրոցի 6-րդ դասարան: Չնայած ոուսերենը օտար լեզու էր Զորիկի համար, ուշիմ պատանին մեկ տարում հաղթահարում է բոլոր դժվարությունները և աչքի է ընկնում բարձր առաջադիմությամբ և դպրոցն ավարտել է գերազանց գնահատականներով: Տասնութամյա Զորիկը շատերի նման երազում էր ուսումը շարունակել բարձրագույն ուսումնական հաստատությունում: Բայց 1941 թվականին Հայրենական մեծ պատերազմը Զավախյում ծնված, Արմավիրում ապրող խանդոցուն ստիպել է գրիչի փոխարեն զենք վերցնել և մեկնել ոազմաճակատ: Մեկ տարի կովկելուց հետո նրան տեղափոխում են Հայկական Թամանյան 89-րդ դիվիզիա, որի կազմում մասնակցելով արյունահեղ մարտերին՝ հասել է մինչև Բեռլին:

Այս մարդուն, կարծես, պաշտպանել է ինչ որ գերբնական ուժ, ամբողջ պատերազմի ընթացքում վիրավորվում է մեկ անգամ՝ Ֆրանկֆուրտի համար մղվող մարտում: Քաղաքին հարող տարածքում նա գրոհի ժամանակ բարձրանում է ականի վրա, ականի պայթունից նետվում է 3-4 մետր վերև, որտեղ թերև վիրավորվում է: Օդեր գետն անցնելու ժամանակ, ոետինե նավակի մեջ ընկերը՝ Զաքար Խաչատրյանը, ծանր

վիրավորվում է: Զորիկը վերցնելով ծանր վիրավոր ընկերոջը՝ լողալով նրան տեղափոխում է հետ, հետո առանց ժամանակ կորցնելով՝ լողանալով նորից վերադառնում է և մարտի բռնվում...: Նրա կատարած քաջագործությունների մասին են վկայում բազում մեղալներն ու գովասանագրերը, «Կարմիր աստղի» երկու կրծքանշանները: Պատերազմից հետո Զորիկ Հակոբյանը վերադառնում է մայր հայրենիք: ՈՒսման կարու 22-ամյա խանդոցին ընդունվում է Էջմիածնի ռազմական դպրոցը: Բայց երկու տարի անց գալիս է հայրը՝ նրան հանում է դպրոցից և ուղարկում Խարկով՝ սովորելու: Այսպես է ավարտվում Զորիկ Հակոբյանի 7 տարվա զինծառայությունը:

Խարկովում նա սովորում է հիդրոէլեկտրոկայանների կենտրոնացված կայանների կառավարման կուրսերում, միաժամանակ մասնակցում է ժամագործության դասընթացներին: ՈՒսումը ավարտելուց հետո Զորիկը վերադառնում է Կրասնոդար: Հարմար աշխատանք չգտնելով, սովորում է նաև վարորդական դասընթացներում՝ միաժամանակ աշխատելով որպես վարորդի օգնական, այնուհետև՝ վարորդ:

1954 թվականին Զորիկ Արտաշի Հակոբյանը ամուսնանում է իր համազյուղացի Հարություն Սահերցյանի դստեր՝ Ռոզա Սահերցյանի հետ:

Նրանց ընտանիքում ծնվել ու դաստիարակվել են Վարդուհին, Արտաշը, Վարդիթերը և Վարսիկը: Զորիկ Արտաշի Հակոբյանը մահացել է իր հայրենի Խանդո գյուղում:

Արտաշ Հակոբյան

# Արտաշ Սեղրակի Խաչատրյան



Ծնվել է գաղթի տարում՝ 1918 թ. մայիս ամսին Խանդր գյուղում Սեղրակ (Սիթռն) Ստեփանի Խաչատրյանի և ծնունդով զանգեզուրցի Նազիկ Աղաջանի Խաչատրյանի ընտանիքում: 1926 թվականին հաճախել է գյուղի յոթամյա դպրոցը, որն ավարտել է 1933 թվականին: Ուսումը շարունակել չի հաջողվել:

1930-ական թվականներին սկիզբ առած հայտնի դեպքերը համատարած բռնի կոլեկտիվացումը, չակերտավոր մեծահարուստների անտեղի հալածանքը, իրենց հետքն են թողել ոչ միայն պապիս ուսումը շարունակելու, այլև նրա հոր Սիթռնին՝ որպես

մեծահարուստի գյուղից արտաքսելու վրա: Եվ եթե չինեին արդարամիտ, ազնիվ ու շիտակ մարդկային արժանիքներով օժտված, գյուղում հայտնի հասարակական գործունեությամբ զբաղվող Գրիգոր Բասենցյանի ու կոմերիտական ակտիվիստ Արմենակ Մանասյանի, ինչու չե, նաև այն ժամանակվա շրջկոմի քարտուղար Գաբրիելյանի միջամտությունը, մերոնց սպառնում էր արտաքսում գյուղից: Այս քոհուրոհի մեջ պապիս հայրը իր փոքր հորեղբոր՝ Արմենակ պապի հետ մեկնում է Արևմտյան Վրաստան: Յոթ տարի ապրել ու աշխատել է Աբխազիայում, միաժամանակ սովորել է կապավորի դասընթացներում:

Եթե սկսվում է Հայրենական մեծ պատերազմը, վերադառնում է գյուղ և անմիջապես ներկայանում է շրջանային զինկումիսարիատ: Ցանկություն է հայտնում կամավոր մեկնելու ռազմաճակատ: Պապիս ցանկությունը միանշանակ չի ընդունվում: Նրա երկարատև բացակայությունը գյուղից անհիմն կասկածանքի տեղիք է տալիս, և սկսվում է համապատասխան մարմինների հետաքննությունը, որոնք մեկ տարի շարունակ զբաղվում են պապիս անցած 7 տարվա գործունեության պարզաբանմամբ Արևմտյան Վրաստանում և Աբխազիայում: Այդ ընթացքում Սիթռնը՝ պապիս հայրը,

խնդրանք-հորդորով դիմում է որդուն, որ ամուսնանա: Սակայն պապս չի ցանկանում՝ պատճառաբանելով ստեղծված իրավիճակը: Սակայն վերջիվերջո համաձայնվում է և ամուսնանում Մարուսյա Անդրեասի Օվականյանի հետ, որը ծնունդով Մաջաղիա գյուղից էր:

1942 թվականի սկզբներին պապս զորակոչվում է զինծառայության, մեկնում ռազմաճակատ և ծառայության անցնում 18-րդ ինտերնացիոնալ զորամիավորումում: Ռուսերենի գերազանց իմացությունն ու մասնագիտությունն օգնում են պապիս, որ նա ծառայության անցնի զորամիավորման շտաբում, որտեղ էլ ծանոթացել է նախկինում գեներալ, հետագայում մարշալ ու Խորհրդային Միության զինված ուժերի նախարար Ա.Ա.Գրեշկոյի հետ:

Տարիներ անց, երբ Ա. Ա. Գրեշկոն այցելել է Հայաստան՝ մասնակցելու Երեբունի-Երևանի 2750-ամյակին նվիրված տոնահանդեսին, պապս ցանկացել է հանդիպել իր երբեմսի հրամանատարին: Նա, հանդիպելով Գրեշկոյին, պատվի առնելով նրան, գեկուցել է իր կապավորի զաղտնի համարը, որն ապշեցրել է մարշալին: Գրեշկոն, մի պահ վարանելով, մտախոհ նայելով պապիս, ասել է. «Չի կարող պատահել, զինվո՞ր, չէ՞ որ ինձ գեկուցել էին ձեր խմբի մահվան մասին»:

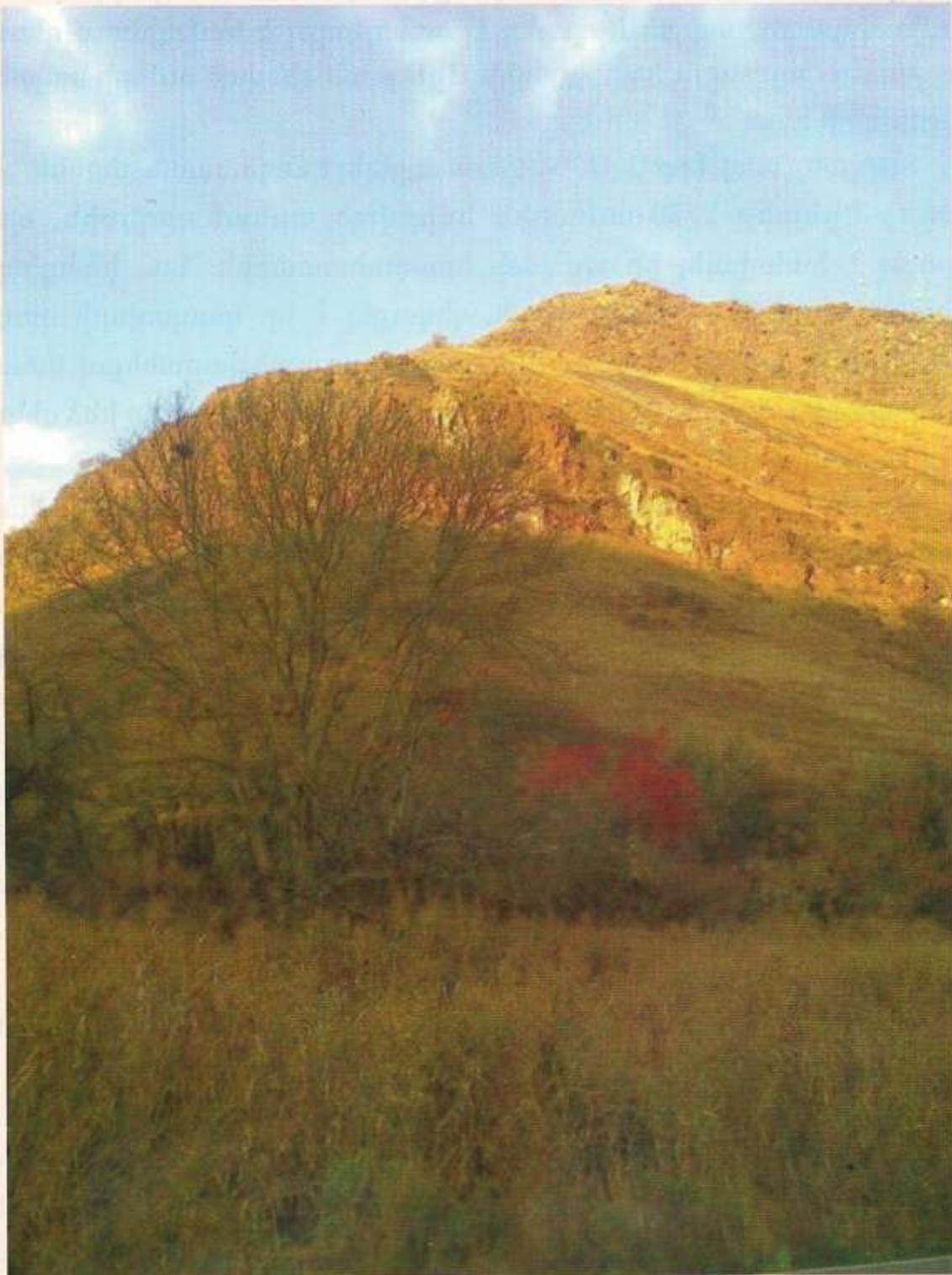
Այդ ժամանակ, պապս մարշալին ներկայացրել է իր խունացած զինվորական գրքույկը, որում նշված էր նրա կապավորի կողավորված համարը: Մարշալը, զննելով ներկայացված փաստաթուղթը, ուշադիր նայելով իր երբեմսի զինվորին, գրկել է պապիս և դիմել կողքի կանգնած վերադաս դեկավարներին. «Այո՛, երբեմս մեռյալներն ել են հարություն առնում»:

Այն ինչը կգրեմ, կթվա անիրական, բայց կատարվել է անհավատալին. մի քանի հարց-պատասխանից մարշալը, դառնալով իր կողքին գտնվող Հայաստանի հանրապետության կառավարության ներկայացուցիչներին, ասել է. «Հուսով եմ լսեցիք իմ զինվորի խնդրանքը, համոզված եմ, որ այն կկատարվի, այն էլ կարծ ժամկետում»:

Հաջորդ օրն իսկ պապիս հրավիրել են Սոցապ նախարարություն և մեկ ամսվա ընթացքում նրան ապահովել թե՛ բնակարանով, թե՛ «Զապորոժեց» մակնիշի ավտոմեքենայով:

Մարտական առաջադրանքներ կատարելու ժամանակ պապս ծանր վիրավորվում է: Շտաբում նրան համարում են անհետ կորած, այնինչ պապիս սանիտարները գտնում են արնաշաղախ, կիսամեռ վիճակում

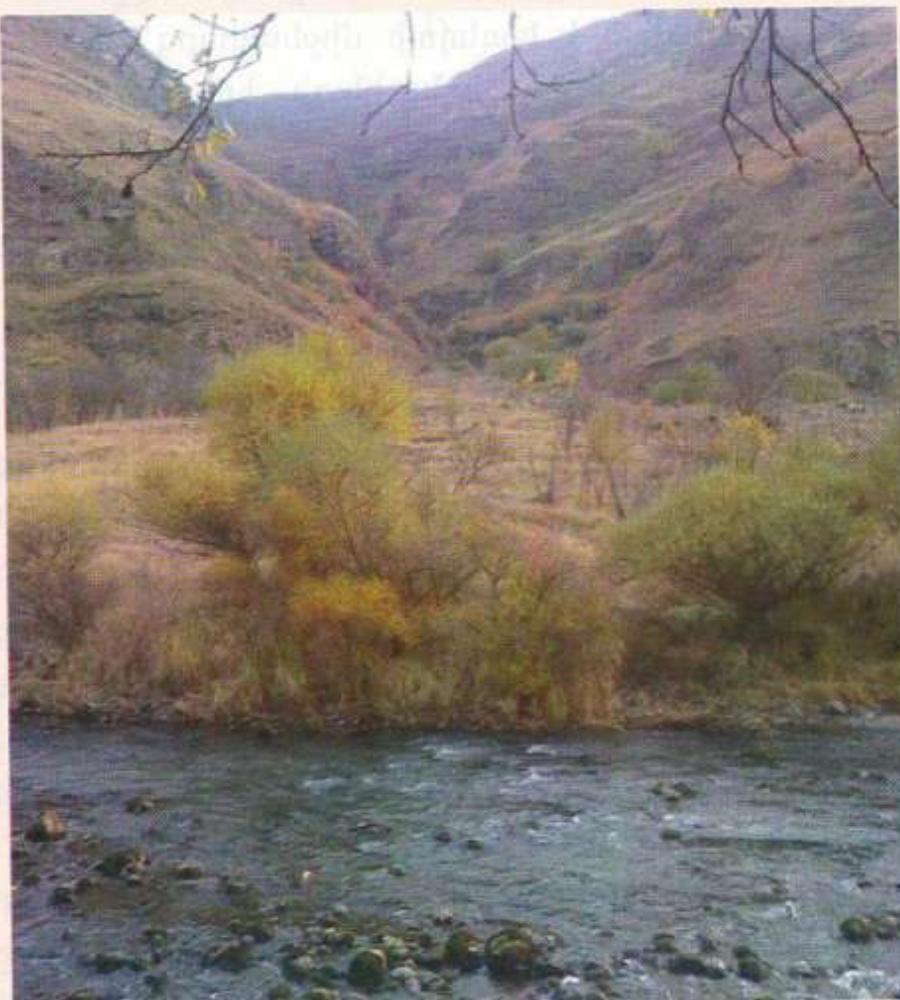
անտառածածկ ճահճուտում: Ակզրում նրան համարում են մահացած. եթք ուզում են նրան պատզարակով մյուս դիակների նման տեղափոխել և տանել հուղարկավորելու եղբայրական գերեզմանոցում, լսվում է պապիս թույլ տնօրոցը: Նրան տեղափոխում են դաշտային հոսպիտալ, այնուհետև թիկունք՝ Տուափսե, հետո Թքիլիսիի զինվորական հոսպիտալ: Նա զորացրվել է 1943 թվականի վերջին՝ որպես Հայրենական մեծ պատերազմի առաջին կարգի հաշմանդամ:



Վերադառնալով հայրենի գյուղ՝ աշխատել է կոլտնտեսությունում, կատարել տարաբնույթ աշխատանքներ: 1963 թվականին պապս տեղափոխում է Երևան և աշխատանքի անցնում ՀԿՄ երրորդ միավորումում: Նա աշխատանքի ընթացքում էլ իրեն դրսեորել է գերազանց, պարզևատրվել է աշխատանքային մեղալներով: Հիշեցման կարգով նշենք, որ երբ նրան 1979 թվականին Երևանի 26 կոմիսարների զինկումն ուզում էր հանձնել երրորդ «Կարմիր աստղի» շքանշանը, պապս ասել էր. «Շնորհակալ եմ ամեն ինչից: Գնա՛ մեռի, արի՛ սիրեմ»: Հրաժարվել է անգամ երկրորդ «Զապորոժեց» ավտոմեքենայից:

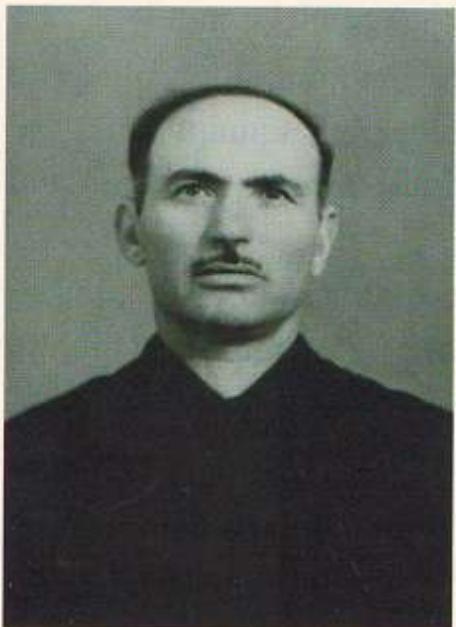
Պապիս՝ Արտաշի և Սարուսիայի բազմանդամ ընտանիքում ծնվել են ութ երեխա: Չորսը մահացել են բարուրաշորում: Հորաքույրս՝ Արևիկը (Ասյան), մահացել է 33 տարեկան հասակում: Հայրս՝ Սեղրակը, ծնվել է 1946 թվականին, մեծ հորաքույրս՝ Սարգուշը (Սարգոն) ծնվել է 1948 թվականին, հորեղբայրս՝ Արտուշը՝ 1957 թվականին: Պապս՝ Արտաշ Սեղրակի Խաչատրյանը, մահացել է 1989 թվականի մայիս ամսին:

Արփինե Խաչատրյան



# ՄԵ ԱՆԳՐԻՊ պատրիարքություն

## Շահբեկյան Սկրտիչ Սիմոնի



Սկրտիչ Շահբեկյանը ծնվել է Խանդր գյուղում 1913թ. Սիմոն և Նունիկ Շահբեկյանների ընտանիքում: Ընտանիքի միակ զավակն է եղել, որբացել է մանուկ հասակում, հորն ընդհանրապես չի հիշում: Նրան պահել, մեծացրել է մայրը միայնակ, ահավոր դժվարություններով: Սովորել է գյուղի միջնակարգ դպրոցում, այնուհետև 1933-1936թթ. Ախալքալաքի մանկավարժական ինստիտուտի հայոց լեզվի և գրականության ֆակուլտետում: Բարձր առաջադիմությամբ ավարտելով այն՝ ստացել է հայոց լեզվի և գրականության ուսուցչի որակավորում: Մկրտիչ Շահբեկյանի աշխատանքային ողջ գործունեությունը կապված է Խանդրոյի միջնակարգ դպրոցի հետ: Նախ աշխատել է որպես ուսուցիչ, այնուհետև երկար տարիներ որպես ուսումնական մասի վարիչ: Եղել է ազնիվ և բարեխիղճ մարդ, իրաշալի մասնագետ՝ խիստ, պահանջկոտ և միաժամանակ մեծ հումորի տեր ու սիրված մանկավարժ: Դպրոցում իրատարակել և ձևավորել է պատի գրական թերթը:

Գյուղիտրիրողի, ակումբի և դպրոցի ճակատները զարդարել են նրա գեղեցիկ, բարձրածաշակ և անթերի ձևավորած պլակատներն ու աֆիշները: Երիտասարդ տարիներին նա գյուղում հիմնել է թատերական խմբակ և դարձել է նրա ակտիվ դեկավարն ու մասնակիցը: Նա եղել է նաև երգի-պարի խմբակի խանդավառ ու անբաժան անդամ: 1960թ. Մկրտիչ Շահբեկյանը տեղափոխվում է Ախալքալաք, բայց շարունակում է աշխատանքային գործունեությունը գյուղի դպրոցում մինչև 1970թ: 1971-1973թթ. նա աշխատել է Թոթխամ գյուղի դպրոցի տնօրեն: Մկրտիչ Շահբեկյանը Կոմունիստական կուսակցության հավատարիմ անդամ է 1939 թվականից: Մասնագիտական և հասարակական գործունեության ընթացքում պարզեատրվել է բազմաթիվ մեղալներով ու շնորհակալագրերով: Հայրենական մեծ պատերազմի տարիներին նա պաշտպանել է ԽՍՀՄ-ի պետական սահմանը Թուրքիայի հետ հատվածում: Ծառայել է Ախալցխայում՝ որպես ուսուցչ (կապավոր)

1941թ. հունիսից մինչև 1945թ. սեպտեմբեր ամիսը, ունեցել է ավագի կոչում, պարզեատրվել է <<Գերմանիայի դեմ տարած հաղթանակի համար>> մեղալով: Մկրտիչ Շահբեկյանը ընտանիք է կազմել 1937թ. համազյուղացի Պերճանուշ Մարգարյանի հետ: Եղել է պատասխանատու և նվիրված ամուսին, հրաշալի և հոգատար ծնող: Վարչուն տարվա համատեղ կյանքում ունեցել են չորս զավակ և տասնմեկ թոռ:

Զավակներ՝ Շահբեկյան Մելս-ծնվ. 1938թ.

Շահբեկյան Իրինա-ծնվ. 1941թ.

Շահբեկյան Համբարձում-ծնվ. 1943թ.

Շահբեկյան Յուլյա -ծնվ. 1953թ.

Զավակների և թոռների գերակշիռ մասը ստացել են բարձրագույն կրթություն: Թոռներից երկուսը մանկավարժ են:

## Աղանիկ Մարկոսի Նուրիջանյան



Աղանիկ Մարկոսի Նուրիջանյանը ծնվել է 1905 թվականին Ախալքալաքի շրջանի Խանդո գյուղում: 10 տարեկանում մահացել են նրա ծնողները: Նա և իր եղբայր Աղասինը որք են մեծացել: Աղանիկը 18 տարեկան հասակում գորակոչվել է բանակ և այնտեղ եղել է վարորդ: Զորացրվելուց հետո նա Խանդո գյուղի առաջին վարորդն է եղել: 1935 թվականին Աղանիկը ամուսնացել է Խանդո գյուղի բնակչութի՝ Երան Սերոբյանի հետ: Նրանք ունեցել են մի արու զավակ՝ Սեվեռը, որն ապրում է Ռուսաստանի Դաշնության Արմավիր քաղաքում: Աղանիկը շատ ուժեղ, քաջ ու անվախ մարդ է եղել: Երբ գյուղացիները սայլերով գնացել են անտառ փայտ բերելու, որպեսզի կառուցեն կոլտնտեսության համար պահեստներ, թուրքերն ու վրացիները չեն թողել: Աղանիկը լինելով անվախ՝ չի վախեցել նրանցից և գնացել-բերել է այնքան անտառանյութ, ինչքան որ կոլտնտեսությանն անհրաժեշտ էր: 1941 թվականին նա կամավոր մեկնել է պատերազմ:

Պատերազմում խիզախություն ցուցաբերելու համար պարզեատրվել է «Կովկասի պաշտպանության» մեղալով: Պատերազմը վերջանալուց հետո Աղանիկը վերադարձել է հայրենի գյուղ և նորից աշխատել իր մասնագիտությամբ: 1948 թվականին պատահական հրդեհվում են գյուղի կոլտնտեսության խոտի թայաները (դեզերը): Գյուղի ողջ բնակչությունը, ով ինչպես կարող էր փորձում է հանգնել կրակը: Աղանիկը նույնպես մասնակցում է կրակը հանգնելուն: Չվախենալով թեժ կրակի բոցերից՝ եղանը ձեռքին բարձրանում է այրող թայայի վրա, ուր կրակի դեմ մաքառելուց են եղել իր համազյուղացիներից մի քանիսը: Աշխատանքի թեժ պահին, չնկատելով թայայի միջից այրված լինելը, Աղանիկը ընկնում է կրակի մեջ՝ իր կյանքը տալով հանրային ունեցվածքը փրկելու համար:

Մարկոս Նուրիջանյան



## Մելիքյան Ալվարդ (Ոռոգ) Վաղարշակի



Ծնվել է 1939 թվականին Խանդո գյուղում, Վաղարշակ և Արփենիկ Մելիքյանների ընտանիքում: Սկզբնական կրթություն ստացել է Խանդոյի միջնակարգ դպրոցում, որն ավարտել է 1958 թվականին:

1966 թվականից Ալվարդ Մելիքյանը աշխատանքի է անցել Խանդոյի ակումբին կից գործող գրադարանում՝ որպես գրադարանավարուհի: Ուսումնատենչ Ալվարդը, միջնակարգ կրթությամբ չքավարարվելով, 1969 թվականին ընդունվում և 1971 թվականին ավարտում է Էջմիածնի Ակումբագրադարանային տեխնիկումի հեռակա բաժինը՝ չկտրվելով իր սիրած աշխատանքից: Ա. Մելիքյանը մոտ քառասուն տարի անընդմեջ (մինչև 2005 թվականը) Խանդոյում աշխատեց գրադարանավարուհի:



Թեև գրադարանից տուն ընկած ճանապարհը բավականին երկար էր ուղրով անցնելու համար, բայց նա երբեք չտրտնջաց: Ալվարդը շատ էր սիրում իր աշխատանքը և մեծ սիրով ու հոգատարությամբ էր սպասարկում իր ընթերցողներին: Նրա ժայիտի, նուրբ հումորների և բարի խորհուրդների շնորհիվ գրադարանը երբեք այցելուների պակաս չէր ունենում: Ալվարդը իր գործը միշտ էլ կատարում էր բարեխղճորեն ու մեծ պատասխանատվությամբ: Բացի այդ, նա ակտիվորեն մասնակցում էր Խանդոյի մշակութային անցուղարձին: Հարկ է նշել, որ Ալվարդ Մելիքյանը հայրենի գյուղի թատերական ինքնագործ խմբի բոլոր ներկայացումների հուշարարն էր: Խանդոյի ավագ սերնդի հիշողություններում այսօր էլ նա մնացել է որպես բարի, համեստ ու շնորհալի անձնավորություն:

Ա. Մելիքյանը մահացել է 2010 թվականին, 71 տարեկան հասակում:

Վաղարշակ Մելիքյան



# ԽԱՆԴՈՅԻ ԶԻԹՀԱՆՔՆԵՐԸ

Խանդոյում առաջին ձիթհանքը (ձեթի գործարանը) 1870 թվականին կառուցել է Խաչատրյան Մաղոն՝ իր որդիներ Պողոսի, Ստեփանի ու Պոտոսի հետ միասին:

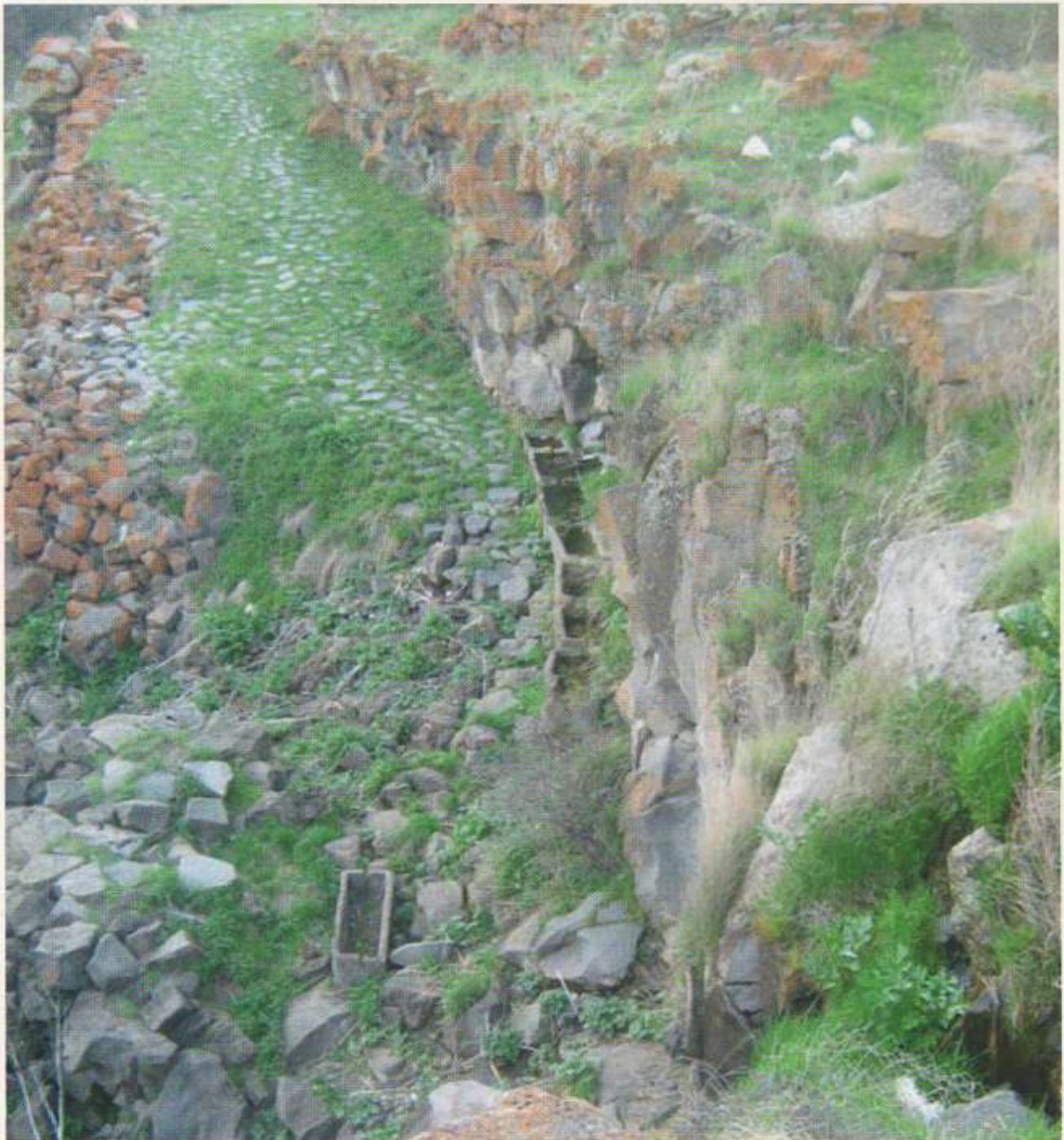
Երկրորդ ձիթհանքը 1923 թվականին կառուցել է Սերգո Օֆիկի Պողոսյանը: Ձիթհանքի քարը Ծալկայից գյուղ տեղափոխվել է մեծ դժվարությամբ: Պատկերացնելու համար նշենք, որ քարը ունեցել է 4 մետր տրամագիծ և 70 սմ հաստություն: Համապատասխան տեխնիկա և տրանսպորտային միջոցներ չինելու պատճառով նշված քարի տեղափոխումը իրականացվել է հատուկ հարմարեցված գերաններից պատրաստված հարմարանքով, որին լծվել են քառասուն լծկան գոմեշներ և եզներ: Հետաքրքիրն այն է, որ երկու ձիթհանքները կառուցվել են նույն թաղամասում, բայց տարբեր ժամանակաշրջաններում, իրարից 100-150 մ հեռավորության վրա: Երկրորդ ձիթհանքի կառուցումը լայն ճանաչում է բերել ոչ միայն գյուղին, այլև կառուցողին՝ Սերգո Օֆիկի Պողոսյանին: Սակայն բախտի շար կատակով, կամ այլ պատճառով ձիթհանքի տերը իր կառուցած ձիթհանքում պետք է աշխատեր որպես շարքային բանվոր, ինչպես Մաղոյենք, այդպես էլ Տեր-Պողոսենք դարձան այդպիսին: Դա էր տվյալ ժամանակաշրջանի պետական կառուցվածքի պահանջը, չէ որ այսպես ասած կարմիր հեղափոխությունը, խորհրդային կարգերի հաստատումը ուներ մեկ պահանջ և նպատակ, հավասարություն և եղբայրություն, որն էլ հիմք հանդիսացավ ունեոր մարդկանց հարստությունն առգրավելու: Ինչը շշրջանցեց նշված ազգություններին և նրանց նմաններին, պետականացրեցին ոչ միայն ձիթհանքներն ու ջրաղացները, այլև նրանցից վերցրեցին մեծարանակ մալ-տավար: Կուլակաթափությունից հետո Սերգոն աշխատել է որպես դարբին, միաժամանակ զբաղվել է նալբանդությամբ, ինչը հետագայում շարունակել է նրա եղբայր Մկրտիչ Պողոսյանը՝ իր որդիների հետ միասին, մինչև հիսուն-վաթսունական թվականները:

Ցավոք, որպես հնություն ձիթհանքը չի պահպանվել, իսկ այն քարը, որը մեծ դժվարությամբ բերվել էր Ծալկայից, Վաշագան Պողոսյանը իր տունը կառուցելու ժամանակ, չիմանալով նրա

պատմական արժեքն ու կարևորությունը, մանրացրել և օգտագործել է որպես շինանյութ:

Այժմ նշված ձիթհանքների տեղում ամայի տարածք է, ուր աճում են վայրի խոտաբույսերը, շեն ու բոլ թաղամասից ոչինչ չի մնացել: Միայն վերջերս հիմնովին վերանորոգված մեր հին կառուցված եկեղեցին է տարեցներիս հիշեցնում, որ ժամանակին այս տարածքում գործել են երկու ձիթհանքներ, որոնք ժամանակին փառ են բերել թե՝ զյուղին, թե՝ խանդոցուն:

Ալբերտ Մելիքյան

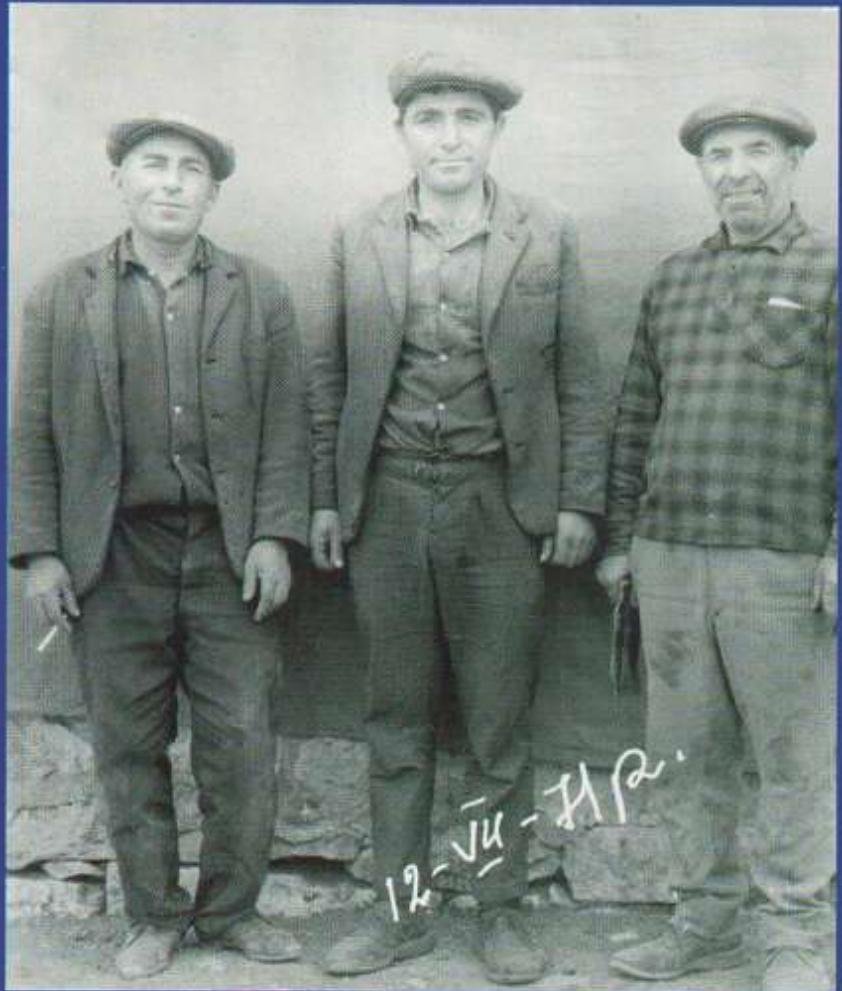


# ФОТОГРАФИЦА













13:29  
3. 11. 1998













# ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ ՆԵՂԵՆԱԼ ՉԿԱ

## Կատակում են խանդոցիները

\*\*\*

Վալիկը Վիկտորին ասում է. <<Վիկտոր, խաշը դու թիր, Արոն ըրախին առնե, ես ա ժողովուրդ կրփերեմ>>...

\*\*\*

Պերմում հարսանիքի ժամանկ Սերգեն (Շախը) հարցնում է Վիկտորին.

-Ի՞նչ նորություն կա Պուրգիում:

-Դմբելենց Մաքսիմն է եկել գեղեն,- պատասխանում է Վիկտորը:

Շախը վատ ճանաչելով համազյուղացիներին՝ ասում է.

-Վե՞լ է դմբենց Մաքսիմը...

-Զըլոյենց Վալոյը,-պատասխանում է Վիկտորը...

\*\*\*

Խանդոյի գյուղամիջում հավաքվել և անեկդոտներ էին պատմում: Վալիկը ինչպես միշտ, հերթ չի տալիս ոչ մեկին: Ամեն մեկը իր իմացած անեկդոտն է պատմում: Հավաքածների մեջ էր նաև Ավենը, որը ոչ մի անեկդոտ չի պատմում: Վալիկը հարցնում է. <<Ավեն մե անեկդոտմ չիտե՞ս, պատմե>>: Ավենը սկսում է պատմել, բայց ոչ մեկը չի ծիծաղում: Վալիկը հարցնում է. <<Ավեն, վե՞ր տեղն էր խնդալու>>: Ավենը ասում է Վալիկին. <<Ինչ կը լի Վալիկ, ես անեկդոտը պատմե՝ խնդանք>>: Վալիկը այդ նույն անեկդոտը պատմում է՝ բոլորը ծիծաղում են, Ավենն էլ հետները: Վերջում Ավենը ասում է. <<Ինչ ուժեղ անեկդոտ էր, հեշ չեի իմացել>>...

Սեղրակ Մելիքյան

\*\*\*

Ավել քաս հաշվել չեմ, պակաս էլ քաս ժուտ չեմ քա:

(Խոսքը անտարբեր մարդու մասին է)

<<Ճա սալումով պահած մալը, հա էլ հարսի պահած կերսարը>>:

(Խոսքը վատ հարսի մասին է)

Աշխարքին մալը աշխարքն է կերել, քուղամ թանն էլ Մամբրեն է խմել:

(Խոսքը Մադոյենց Մամբրեի մասին է)

Ծառերը ծաղկում են տարին մեկ անգամ էն էլ մթինենց Գրիշի համար:

(Ասել է Հրաշ Շիրինյանը)

Սարի շունը էկել է՝ բախչի շանը խրտնեցնել կուզե:

(Խոսքը վատ հարևանի մասին է)

**«Խաչկա վանք - Խանդո»  
հանդեսի հիմնադիր և հրատարակիչ  
հայաստանաբնակ խանդոցիների  
«Կարոտ» հայրենակցական միություն**

**Հանդեսի վրա աշխատեցին՝**

**Սեղրակ Խաչատրյանը  
Գոռ Մանայանը  
Միսակ Թորոսյանը  
Ռուբեն Ալագովյանը**

**«Խաչկա վանք - Խանդո» հանդեսի  
հիմնադրության լուսընծայմանը  
Ֆինանսական աջակցություն  
ցուցաբերելու համար հատուկ  
շնորհակալություն ենք հայտնում**

**Սեյրան Վաչագանի Թորոսյանին  
Հովհակ Շոքայի Թորոսյանին**

**«Կարոտ» հայրենակցական միության**

**«Օրինակելի ընտանիք» բարեգործական հիմնադրամի  
հաշվեհամարներն են 24100286316500 /AMD հաշիվ/  
24100286316501 / USD հաշիվ/  
24100286316502 /RUR հաշիվ/**

**Մեր հասցեն՝  
ՀՀ, ք.Երևան, Դավիթաշեն,  
Տ.Պետրոսյան 69/2  
[kajikn@gmail.com](mailto:kajikn@gmail.com)**

**Տպաքանակ՝ 800 օրինակ**

**Վաճառքի ենթակա չէ**



ԲՆԱՊԱՏԿԵՐ ԽԱՉԿԱՎԱՆՔ ԳՅՈՒՂԻԾ